# ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)
# z 21. septembra 2006 *

## Obsah

Skutkové okolnosti ..... I - 8771

Žaloba podaná Súdu prvého stupňa a napadnutý rozsudok ..... I - 8774

Návrhy účastníkov konania podané Súdnemu dvoru ..... I - 8775

Odvolacie dôvody ..... I - 8776

O odvolaní ..... I - 8777

O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty ..... I - 8777

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8777

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8782

O druhom odvolacom dôvode založenom na údajnom neuznaní dôkazov svedčiacich v jeho prospech nasledujúcich po zaslaní upovedomenia ..... I - 8789

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8789

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8790

— Úvodné pripomienky ..... I - 8790

— Preskúmanie druhého odvolacieho dôvodu ..... I - 8791

O treťom odvolacom dôvode založenom na posúdení dôkazu o dĺžke kolektívneho režimu výlučného obchodovania Súdom prvého stupňa predloženého Komisiou .... I - 8793

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8793

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8795

* Jazyk konania: holandčina.

O štvrtom odvolacom dôvode založenom na posúdení tvrdení FEG o zosúladených postupoch v oblasti cien Súdom prvého stupňa ..... I - 8799

O prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa kvalifikácie zosúladených postupov v oblasti cien ako postupov predstavujúcich jedno pokračujúce porušenie ..... I - 8799

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8799

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8800

O druhej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa bežnej zľavy pri predaji elektrotechnického inštalačného materiálu školám ..... I - 8802

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8802

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8803

O tretej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa postupov komisie pre výrobky „drôt a kábel" a údajných ďalších prípadov výmeny informácií ..... I - 8805

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8805

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8806

O štvrtej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa záväzného rozhodnutia o pevných cenách a rozhodnutia o zverejňovaní cien ..... I - 8809

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8809

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8811

O piatej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zaslania cenových odporúčaní FEG svojim členom ..... I - 8814

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8814

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8817

O piatom odvolacom dôvode založenom na pripísaní zodpovednosti združeniu FEG za rozšírenie kolektívneho režimu výlučného obchodovania ..... I - 8819

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8819

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8821

O šiestom odvolacom dôvode založenom na určení dĺžky trvania porušení, za ktoré Komisia pripisuje zodpovednosť FEG ..... I - 8824

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8824

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8825

O siedmom odvolacom dôvode týkajúcom sa žiadosti o zníženie výšky pokuty ..... I - 8825

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8825

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8827

O trovách ..... I - 8829

Vo veci C-105/04 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora, podané 26. februára 2004,

**Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied,** so sídlom v Haagu (Holandsko), v zastúpení: E. Pijnacker Hordijk a M. De Grave, advocaten,

odvolateľ,

ďalší účastníci konania:

**Technische Unie BV,** so sídlom v Amstelveene (Holandsko), v zastúpení: P. Bos a C. Hubert, advocaten,

žalobca v prvostupňovom konaní,

**Komisia Európskych spoločenstiev,** v zastúpení: W. Wils, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci H. Gilliams, advocaat, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

**CEF City Electrical Factors BV,** so sídlom v Rotterdame (Holandsko),

**CEF Holdings Ltd,** so sídlom v Kenilworthe (Spojené kráľovstvo),

v zastúpení: J. Stuyck, C. Vinken-Geijselaers a M. Poelman, advocaten, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

vedľajší účastníci konania v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia K. Schiemann (spravodajca), N. Colneric, E. Juhász a E. Levits,

generálna advokátka: J. Kokott,
tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 22. septembra 2005,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 8. decembra 2005,

vyhlásil tento

## Rozsudok

1 Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (Holandské federálne združenie veľkoobchodu v oblasti elektrotechniky, ďalej len „FEG“) vo svojom odvolaní navrhuje zrušenie rozsudku Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev zo 16. decembra 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie/Komisia (T-5/00 a T-6/00, Zb. s. II-5761, ďalej len „napadnutý rozsudok“) alebo aspoň zrušenie tohto rozsudku v časti týkajúcej sa veci T-5/00, v ktorej Súd prvého stupňa zamietol jeho žalobu na zrušenie rozhodnutia Komisie 2000/117/ES

z 26. októbra 1999, týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES [Vec IV/33.884 — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie (FEG a TU)] [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 39, 2000, s. 1, ďalej len „sporné rozhodnutie").

## Skutkové okolnosti

2 Dňa 18. marca 1991 spoločnosť CEF Holdings Ltd, veľkoobchodník s elektrotechnickým materiálom, usadená v Spojenom kráľovstve, ako aj jej dcérska spoločnosť CEF City Electrical Factors BV, založená na účely vstupu materskej spoločnosti na holandský trh (ďalej spolu nazývané len „CEF") predložili Komisii Európskych spoločenstiev sťažnosť v súvislosti s problémami so zásobovaním, s ktorými sa stretli v Holandsku.

3 Táto sťažnosť sa vzťahovala na tri združenia podnikov pôsobiace na holandskom trhu s elektrotechnikou. Okrem FEG išlo o Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (Holandské združenie výhradných zástupcov v oblasti elektrotechniky, ďalej len „NAVEG") a o Unie van de Elektrotechnische Ondernemers (Únia elektrotechnických podnikov, ďalej len „UNETO").

4 V tejto sťažnosti spoločnosť CEF vytýkala týmto trom združeniam a ich členom, že uzavreli kolektívne dohody o vzájomnom výlučnom obchodovaní na všetkých úrovniach distribučných kanálov elektrotechnického materiálu v Holandsku, v dôsledku čoho sa vstup veľkoobchodu s elektrotechnickým materiálom, ktorý

nebol členom FEG, na holandsky trh stal kvázi nemožným. Výrobcovia a ich obchodný zástupcovia alebo dovozcovia dodávali elektrotechnický materiál len členom FEG a elektroinštalatéri sa mohli zásobovať len u nich.

5 Následne v rokoch 1991 a 1992 spoločnosť CEF rozšírila rozsah svojej sťažnosti s cieľom zrušenia dohôd o cenách a znížení cien uzavretých medzi FEG a jej členmi, dohôd, ktorých cieľom bolo zabrániť CEF zúčastniť sa na určitých projektoch, ako aj vertikálnych dohôd o cenách medzi určitými výrobcami elektrotechnického materiálu a veľkoobchodníkmi, ktorí sú členmi FEG.

6 Komisia po tom ako 16. septembra 1991 zaslala FEG a jej členom upovedomenie (ďalej len „upovedomenie"), ako aj viacero žiadostí o informácie a po uskutočnení kontroly jej oddeleniami s cieľom zistiť údajné dojednania uskutočnené členmi FEG, 3. júla 1996 oznámila svoje výhrady FEG a jeho siedmim členom, medzi ktorými bola aj Technische Unie BV (ďalej len „TU"). Vypočutie dotknutých osôb sa uskutočnilo 19. novembra 1997 za prítomnosti všetkých adresátov oznámenia o výhradách, ako aj CEF.

7 Dňa 26. októbra 1999 Komisia prijala sporné rozhodnutie, v ktorom je uvedené, že:

— FEG tým, že na základe zmluvy uzavretej s NAVEG, ako aj na základe zosúladeného postupu s dodávateľmi nezastúpenými v tomto združení vytvorilo kolektívny režim výlučného obchodovania s cieľom zabrániť dodávkam podnikom nepatriacim do FEG, porušilo článok 81 ods. 1 ES (článok 1 sporného rozhodnutia),

— FEG tým, že priamo či nepriamo obmedzilo možnosť svojich členov slobodne a nezávisle si určovať svoje predajné ceny, a to na základe záväzných rozhodnutí o pevných cenách a zverejňovaní cien, prostredníctvom odporúčaní týkajúcich sa hrubých a čistých cien, ktoré rozšírilo medzi svojimi členmi, ako aj vytvorením fóra pre svojich členov, ktoré im umožňovalo viesť diskusie o cenách a zľavách, porušilo článok 81 ods. 1 ES (článok 2 sporného rozhodnutia),

— TU svojou aktívnou účasťou na porušeniach uvedených v článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia porušila článok 81 ods. 1 ES (článok 3 tohto rozhodnutia).

8 Za porušenia uvedené v predchádzajúcom bode boli FEG a TU uložené pokuty vo výške 4,4 milióna eur a 2,15 milióna eur (článok 5 sporného rozhodnutia).

9 Vzhľadom na značnú dĺžku konania (102 mesiacov) sa však Komisia z vlastnej iniciatívy rozhodla znížiť výšku pokuty o 100 000 eur. Sporné rozhodnutie v tomto ohľade uvádza:

„152 ... Komisia pripúšťa, že dĺžka konania v tejto veci, ktoré začalo v roku 1991, bola značná. Príčiny tejto situácie sú rôzne a možno ich pripísať Komisii aj účastníkom konania. V prípade, že budú Komisii v tomto bode podané výhrady, Komisia v tomto ohľade uzná svoju zodpovednosť.

153 Z tohto dôvodu Komisia znižuje výšku pokuty [zo 4,5 milióna] na 4,4 milióna eur pre FEG a [z 2,25 milióna] na 2,15 milióna eur pre TU."

**Žaloba podaná Súdu prvého stupňa a napadnutý rozsudok**

10 Návrhom predloženým Súdu prvého stupňa 14. januára 2000 (T-5/00) podalo združenie FEG žalobu s cieľom dosiahnuť v prvom rade zrušenie sporného rozhodnutia a subsidiárne zrušenie jeho článku 5 ods. 1 a podporne zníženie výšky pokuty, ktorá mu bola uložená, na 1 000 eur.

11 Návrhom predloženým Súdu prvého stupňa v ten istý deň (T-6/00) podal TU žalobu s rovnakým predmetom, ako mala žaloba združenia FEG.

12 Uznesením predsedu prvej komory Súdu prvého stupňa zo 16. októbra 2000 sa rozhodlo o povolení vstupu CEF do konania ako vedľajšieho účastníka na podporu návrhov Komisie.

13 Žaloby FEG a TU, ktoré boli spojené na účely ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku, boli napadnutým rozsudkom zamietnuté. Žalobcovia boli zaviazaní znášať vlastné trovy konania, ako aj nahradiť trovy vynaložené Komisiou a vedľajšími účastníkmi na prvom stupni v každej z vecí, v ktorých žalobcovia vzájomne podali svoje žaloby.

## Návrhy účastníkov konania podané Súdnemu dvoru

14 Vo svojom odvolaní FEG navrhuje, aby Súdny dvor:

— zrušil napadnutý rozsudok alebo ho zrušil prinajmenšom v časti týkajúcej sa veci T-5/00 a sám v novom rozhodnutí úplne alebo čiastočne zrušil sporné rozhodnutie alebo prinajmenšom nariadil podstatné zníženie pokuty, ktorá mu bola uložená,

— subsidiárne zrušil napadnutý rozsudok alebo ho zrušil prinajmenšom v časti týkajúcej sa veci T-5/00 a vrátil ho na rozhodnutie Súdu prvého stupňa,

— zaviazal Komisiu na náhradu trov prvostupňového a odvolacieho konania.

15 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:

— zamietol odvolanie ako celok ako neprípustné alebo prinajmenšom ako nedôvodné,

— zaviazal FEG na náhradu trov konania.

## Odvolacie dôvody

16 Na podporu svojho odvolania uvádza FEG sedem odvolacích dôvodov založených na porušení:

— zásady rešpektovania primeranej lehoty, pretože Súd prvého stupňa rozhodol, že neprimeraná dĺžka správneho konania nemôže spôsobiť zrušenie sporného rozhodnutia,

— zásady prezumpcie neviny a povinnosti odôvodnenia, pretože Súd prvého stupňa neuznal niektoré dokumenty vyhotovené po zaslaní varovného listu za dôkazy svedčiace v jeho prospech,

— článku 81 ods. 1 ES, ako aj povinnosti odôvodnenia, pretože Súd prvého stupňa rozhodol o prijateľnosti dôkazov poskytnutých Komisiou v súvislosti s dĺžkou trvania údajného kolektívne režimu výlučného obchodovania,

— článku 81 ods. 1 ES, ako aj povinnosti odôvodnenia, pretože Súd prvého stupňa nepreskúmal tvrdenia FEG týkajúce sa zmlúv v oblasti cien alebo tieto tvrdenia vyložil nesprávnym spôsobom,

— povinnosti odôvodnenia v súvislosti s tým, že FEG pripísal zodpovednosť za údajné rozšírenie kolektívneho režimu výlučného obchodovania na dodávateľov, ktorí neboli členmi NAVEG,

— článku 15 ods. 2 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, prvého nariadenia implementujúceho články [81] a [82] Zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), zásady proporcionality pri stanovovaní pokút a povinnosti odôvodnenia, pretože Súd prvého stupňa zamietol tvrdenia uvádzané FEG a TU v súvislosti s dĺžkou trvania porušenia,

— článku 15 ods. 2 nariadenia Rady č. 17, zásady proporcionality pri stanovovaní pokút a povinnosti odôvodnenia, pretože Súd prvého stupňa rozhodol, že FEG a TU nepredložili žiaden dôkaz odôvodňujúci zníženie pokuty, a to napriek neprimerane dlhej dĺžke správneho konania.

## O odvolaní

*O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty*

Argumentácia účastníkov konania

17 FEG tvrdí, že na základe všeobecnej zásady práva Spoločenstva je Komisia pri prijímaní svojich rozhodnutí povinná rešpektovať primeranú lehotu. Súd prvého stupňa poprel túto zásadu, keď v bode 94 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že súhrn tvrdení založených na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty je nutné zamietnuť a že neprimeraná dĺžka správneho konania nemôže viesť k zrušeniu sporného rozhodnutia.

18 FEG sa domnieva, že podľa ustálenej judikatúry je potrebné rozlišovať na jednej strane medzi fázou vyšetrovania a na druhej strane obdobím od oznámenia Komisie o výhradách až do prijatia rozhodnutia Komisiou.

19 V súvislosti s fázou vyšetrovania sa Súd prvého stupňa v bode 79 napadnutého rozsudku nesprávne domnieval, že samotné predĺženie tejto etapy správneho konania sa nemôže samo osebe dotknúť práv na obhajobu, pretože osoby zúčastnené na konaní v oblasti politiky hospodárskej súťaže Spoločenstva neboli až do prijatia oznámenia o výhradách formálne obvinené.

20 Okrem toho FEG namieta výklad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, uskutočnený Súdom prvého stupňa v súvislosti s okamihom začatia plynutia primeranej lehoty stanovenej v článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného 4. novembra 1950 v Ríme, lehoty ktorá podľa Súdu prvého stupňa „začína plynúť od okamihu, keď dôjde k obvineniu osoby" (bod 79 napadnutého rozsudku).

21 FEG z tejto judikatúry vyvodzuje, že v rozpore s tým, ako rozhodol Súd prvého stupňa, začala primeraná lehota plynúť v júni 1991, v deň keď mu Komisia zaslala prvú žiadosť o informácie a oboznámila ho o obsahu sťažnosti CEF, ktorá bola pripojená k tejto žiadosti, a zároveň samotným dôvodom tejto žiadosti alebo najneskôr 16. septembra 1991, teda v deň, keď Komisia zaslala upovedomenie.

22 Okrem toho sa FEG domnieva, že z bodu 87 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa si neuvedomil povahu ťažkostí spôsobených neprimeranou dĺžkou konania. FEG sa odvoláva na nemožnosť kontaktovať v prípade takéhoto dlhého konania dotknuté osoby s cieľom objasniť určité body zápisníc a iných dokumentov

vzťahujúcich sa na zasadnutia správnych rád dotknutých podnikov, a to vzhľadom na častú zmenu členov ich vedení a ich zamestnancov. Nejde preto o stratu písomných dôkazov, ako to nesprávne naznačil Súd prvého stupňa v bode 87.

23 Navyše FEG pozoruje, že vzhľadom na to, že k väčšine skutkových okolností došlo v tak vzdialenej minulosti, že žiadna z priamo zúčastnených osôb si na ne dostatočne presne nepamätá, mu je mimoriadne sťažené, respektíve znemožnené, účinne sa brániť.

24 Nakoniec sa FEG domnieva, že Súd prvého stupňa neprávom úplne zanedbal dôležitosť, ktorú FEG prikladalo rýchlemu priebehu konania, keďže jeho ďalšia existencia bola priamo ohrozená týmto sporom. Od prijatia sporného rozhodnutia nemohlo FEG vykonávať žiadnu činnosť a počet jeho členov sa znížil zo 60 na 19.

25 Komisia tvrdí, že prvý odvolací dôvod spočíva v nesprávnom pochopení bodu 79 napadnutého rozsudku, ktorý je potrebné chápať v kontexte bodov 77 a 78, na ktoré nadväzuje.

26 Súd prvého stupňa podľa Komisia v bode 77 napadnutého rozsudku uviedol, že prvá fáza správneho konania bola neprimerane dlhá. Tým Súd prvého stupňa zohľadnil prvú fázu tohto konania pri svojom posúdení primeranosti či neprimeranosti lehoty, ktorá uplynula medzi prvými aktmi v tomto konaní a prijatím sporného rozhodnutia.

27 Komisia sa domnieva, že Súd prvého stupňa, zistiac, že tak prvá, ako aj druhá fáza správneho konania trvali neprimerane dlho a skúmajúc následne, či takéto prekročenia primeranej lehoty poškodzovalo práva FEG na obhajobu, postupoval spôsobom, ktorý je v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej neprimeraná dĺžka rozličných fáz vyšetrovania nespôsobuje automaticky porušenie zásady rešpektovania primeranej lehoty. Preto je taktiež nevyhnutné, aby dotknuté podniky preukázali, že táto neprimeraná dĺžka konania poškodila ich práva na obhajobu (rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, body 173 až 178).

28 V tejto veci FEG podľa Komisie nepredložilo presvedčivý dôkaz o svojom tvrdení, podľa ktorého neprimeranou dĺžkou správneho konania došlo k porušeniu práva na obhajobu. Komisia sa odvoláva na body 87 až 92 napadnutého rozsudku s cieľom preukázať, že Súd prvého stupňa počas skúmania otázky, či neprimeraná dĺžka tohto konania, ktorú zistil, narušila v danom prípade právo FEG na obhajobu, zameral svoju analýzu rovnako na prvú, ako aj na druhú fázu tohto konania. Súd prvého stupňa zamietol postupne každú z okolností uvádzaných FEG, ktorých cieľom bolo preukázať porušenie práva na obhajobu a toto zamietnutie by bolo založené buď na správnych právnych zisteniach alebo na skutkových zisteniach, ktoré nemožno opätovne preskúmať v rámci odvolania.

29 V súvislosti s výhradami FEG voči Súdu prvého stupňa z dôvodu, že nezohľadnil problémy, ktoré FEG malo pri zhromažďovaní dôkazov svedčiacich v jeho prospech z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania, odkazuje Komisia na bod 87 napadnutého rozsudku, v ktorom sa pripomína, že na základe všeobecnej povinnosti obozretnosti sú podniky povinné dbať na riadne uchovanie skutočností týkajúcich sa ich činnosti vo svojich knihách a archívoch, povinnosť ktorá sa *a fortiori* uplatňuje od okamihu, keď je podniku doručená žiadosť o informácie alebo upovedomenie.

30 V súvislosti so záujmom FEG na rýchlom priebehu konania Komisia odkazuje na bod 80 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa výslovne potvrdil, že akonáhle je podniku doručené oznámenie o výhradách, má osobitný záujem na tom, aby táto etapa konania bola vedená Komisiou s osobitnou obozretnosťou bez toho, aby došlo k poškodeniu práv na obhajobu. Komisia tvrdí, že práve vzhľadom na túto skutočnosť Súd prvého stupňa následne skúmal, či prekročenie primeranej lehoty konania poškodilo obhajobu FEG.

31 Komisia uzatvára, že prvý odvolací dôvod je zjavne neprípustný, pretože má za cieľ spochybniť posúdenie skutkových okolností Súdom prvého stupňa v súvislosti s otázkou, či prekročenie primeranej lehoty prekážalo FEG pri príprave jeho obhajoby, a že je zjavne nedôvodný, pretože spočíva na nesprávnom pochopení napadnutého rozsudku.

32 CEF taktiež vo svojej odpovedi na zaslané odvolanie tvrdí, že prvý odvolací dôvod FEG vychádza z nesprávneho pochopenia napadnutého rozsudku. V rámci posudzovania primeranej lehoty Súd prvého stupňa správne skúmal obdobie začínajúce odo dňa prijatia žiadosti o informácie, konkrétne od 25. júla 1991.

33 V súvislosti s primeranou lehotou a porušením práv na obhajobu odkazuje CEF na bod 49 rozsudku zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia (C-185/95 P, Zb. s. I-8417) s cieľom podporiť tvrdenie, že Súd prvého stupňa neaplikoval nesprávnu právnu úvahu, keď sa domnieval, že aj keby prvá fáza správneho konania bola príliš dlhá, nedošlo k popretiu zásady rešpektovania primeranej lehoty, s výnimkou toho, ak by sa preukázalo, že došlo k porušeniu práva na obhajobu.

34 V každom prípade sa CEF domnieva, že v prejednávanej veci ide o zistenie skutkového stavu Súdom prvého stupňa, ktoré nemôže byť predmetom preskúmania Súdnym dvorom. Prvý odvolací dôvod je preto potrebné zamietnuť ako neprípustný, alebo každopádne ako nedôvodný.

Posúdenie Súdnym dvorom

35 Dodržanie primeranej lehoty pri vedení správnych konaní v oblasti politiky hospodárskej súťaže predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorej rešpektovanie zabezpečujú súdy Spoločenstva (rozsudky z 18. marca 1997, Guérin automobiles/Komisia, C-282/95 P, Zb. s. I-1503, body 36 a 37, ako aj Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, body 167 až 171).

36 Taktiež je potrebné preskúmať, či sa Súd prvého stupňa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol tvrdenia založené na údajnom porušení tejto zásady Komisiou.

37 V rozpore s tým, čo tvrdí FEG, Súd prvého stupňa na účely uplatnenia zásady primeranej lehoty rozlišoval medzi dvoma fázami správneho konania, konkrétne fázou vyšetrovania predchádzajúcou oznámeniu o výhradách a fázou vzťahujúcou sa na zvyšok správneho konania (pozri bod 78 napadnutého rozsudku).

38 Tento postup je úplne v súlade s judikatúrou Súdneho dvora. Preto v bodoch 181 až 183 už citovaného rozsudku Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia Súdny dvor predovšetkým rozhodol, že správne konanie môže viesť k preskúmaniu dvoch po sebe idúcich období, pričom každé z ich má vlastnú vnútornú logiku. Prvé obdobie,

ktoré trvá až do oznámenia o výhradách, začína plynúť odo dňa, keď Komisia na základe právomocí zverených jej zákonodarcom Spoločenstva prijala opatrenia zahrňujúce výhradu, že došlo k porušeniu a musí Komisii umožniť zaujať postoj k ďalšiemu smerovaniu konania. Druhé obdobie samo osebe trvá od oznámenia výhrad až po prijatie konečného rozhodnutia. Toto obdobie má Komisii umožniť v konečnom štádiu rozhodnúť o vytýkanom porušení.

39 Po rozlíšení medzi dvoma fázami správneho konania pristúpil Súd prvého stupňa k preskúmaniu primeranosti či neprimeranosti dĺžky trvania každej z nich.

40 V súvislosti s prvou fázou Súd prvého stupňa dospel v bode 76 napadnutého rozsudku k záveru, že medzi zaslaním upovedomenia združeniu FEG 16. septembra 1991 a kontrolou, ku ktorej došlo 8. decembra 1994, uplynula značná doba. Súd prvého stupňa pripustil, že takáto dĺžka trvania je neprimeraná a vyplýva z nečinnosti, ktorú možno pripísať Komisii.

41 V súvislosti s druhou fázou správneho konania Súd prvého stupňa v bode 85 napadnutého rozsudku zdôraznil, že uplynulo približne 23 mesiacov od vypočutia účastníkom konania po sporné rozhodnutie, teda značná doba, a to bez toho, aby bolo možné zodpovednosť za ňu pripísať FEG a TU. Súd prvého stupňa preto dospel k záveru, že Komisia prekročila lehotu obyčajne potrebnú na prijatie takéhoto rozhodnutia.

42 Keďže zistenie neprimeranej dĺžky konania, zodpovednosť za ktorú nemožno pripísať FEG a TU, nie je samo osebe dostačujúce na to, aby bolo možné dospieť k záveru, že došlo k porušeniu zásady rešpektovania primeranej lehoty, posudzoval

Súd prvého stupňa vplyv takejto dĺžky trvania na práva na obhajobu FEG. Predpoklad pre takýto prístup vyplýva z bodu 74 napadnutého rozsudku, kde Súd prvého stupňa rozhodol, že prekročenie primeranej lehoty môže byť dôvodom zrušenia rozhodnutia, ktorým sa konštatuje porušenie, len v prípade, ak bolo preukázané, že porušením tejto zásady sa zasiahlo do práva na obhajobu dotknutých podnikov. Preto podľa Súdu prvého stupňa, s výnimkou tohto osobitného predpokladu, nemá nerešpektovanie povinnosti konať v primeranej lehote vplyv na platnosť správneho konania podľa nariadenia č. 17.

43 Odvolanie sa na toto kritérium na účely zistenia porušenia zásady rešpektovania primeranej lehoty je úplne legitímne. Preto v bode 49 už citovaného rozsudku Baustahlgewebe/Komisia v rámci posudzovania dĺžky konania na Súde prvého stupňa Súdny dvor rozhodol, že zistenie skutočnosti, že dĺžka konania mala vplyv na výsledok sporu, môže viesť k zrušeniu napadnutého rozsudku. Rovnaký prístup je zjavný aj v úvahe Súdu prvého stupňa, keď sa tento domnieval, že neprimeraná dĺžka konania pred Komisiou by spôsobila zrušenie sporného rozhodnutia v prípade, ak by právo FEG na obhajobu bolo ohrozené, za predpokladu, že by nevyhnutne dochádzalo k možnému ovplyvneniu výsledku konania.

44 Preto je potrebné posudzovať analýzu tohto údajného popretia práva FEG na obhajobu uskutočnenú Súdom prvého stupňa v tomto kontexte.

45 Z napadnutého rozsudku vyplýva, že táto analýza sa obmedzuje na posúdenie vplyvu dĺžky druhej fázy správneho konania na výkon práv FEG na obhajobu. Predovšetkým v bode 93 uvedeného rozsudku dospel Súd prvého stupňa k záveru, že neprimerané predĺženie správneho konania po vypočutí účastníkov konania nemalo vplyv na práva FEG a TU na obhajobu.

46 V súvislosti s fázou vyšetrovania, ktorá predchádzala oznámeniu o výhradách, Súd prvého stupňa v bode 79 napadnutého rozsudku zdôraznil, že samotné predĺženie tejto fázy správneho konania nebolo samo osebe spôsobilé zasiahnuť do práva na obhajobu, pretože FEG a TU neboli až do prijatia oznámenia o výhradách formálne obvinené.

47 Tento záver je správny v časti, kde sa Súd prvého stupňa domnieva, že až po zaslaní oznámenia o výhradách došlo k oboznámeniu FEG a TU s porušeniami, ktoré im Komisia v nadväznosti na svoje vlastné vyšetrovania vytýka. Myšlienkou v pozadí úvahy Súdu prvého stupňa je, že len počas druhej fázy administratívneho konania môžu dotknuté podniky v plnom rozsahu uplatniť právo na obhajobu, čo nie je prípad fázy predchádzajúcej oznámeniu o výhradách z dôvodu, že Komisia ešte nevyjadrila svoje výčitky v súvislosti s údajnými porušeniami, ktoré zistila.

48 V každom prípade však zistenie Súdu prvého stupňa v bode 79 napadnutého rozsudku nezohľadňuje možnosť, že by neprimeraná dĺžka fázy vyšetrovania mohla mať vplyv na výkon práva FEG na obhajobu v rámci druhej fázy správneho konania, konkrétne po zaslaní oznámenia o výhradách.

49 Neprimeraná dĺžka prvej fázy správneho konania môže mať vplyv na možnosti budúcej obhajoby dotknutých podnikov, najmä znížením účinnosti práv na obhajobu, keď dôjde k ich uplatneniu v rámci druhej fázy konania. Ako zdôraznila generálna advokátka v bode 129 svojich návrhov, čím viac času uplynie medzi vyšetrovacími úkonmi, akými sú v tomto prípade zaslanie upovedomenia a oznámenie o výhradách, tým je pravdepodobnejšie, že prípadné dôkazy svedčiace v jeho prospech v súvislosti s porušeniami vytýkanými v tomto oznámení nebude možné zabezpečiť, alebo ak aj áno, tak len s ťažkosťami, osobitne v prípade dôkazov

svedkami svedčiacimi v jeho prospech, a to najmä z dôvodu zmien, ktoré mohli nastať v zložení riadiacich orgánov dotknutých podnikov a presunov týkajúcich sa ostatných zamestnancov týchto podnikov. Vo svojej analýze zásady rešpektovania primeranej lehoty Súd prvého stupňa nedostatočne zohľadnil tento aspekt jej uplatňovania.

50 Keďže rešpektovanie práv na obhajobu, základnej zásady, ktorej povaha bola opätovne zdôraznená v judikatúre Súdneho dvora (pozri najmä rozsudok z 9. novembra 1983, Michelin/Komisia, 322/81, Zb. s. 3461, bod 7), má zásadnú dôležitosť v takých konaniach, akým je konanie v tejto veci, je potrebné zabrániť, aby mohlo dôjsť k nenapraviteľnému poškodeniu týchto práv z dôvodu neprimeranej dĺžky fázy vyšetrovania a aby táto dĺžka trvania mohla brániť zabezpečeniu dôkazov s cieľom vyvrátiť existenciu takých konaní, pre ktoré by voči dotknutým podnikom mohla byť vyvodzovaná zodpovednosť. Z tohto dôvodu sa preskúmanie prípadných prekážok výkonu práv na obhajobu nesmie obmedzovať na samotnú fázu, v ktorej dochádza k plnému uplatneniu týchto práv, teda na druhú fázu správneho konania. Posúdenie zdroja prípadného oslabenia účinnosti práv na obhajobu sa musí vzťahovať na celé konanie, opierajúc sa o celkovú dĺžku tohto konania.

51 Preto sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia veci, keď v napadnutom rozsudku obmedzil rozsah skúmania domnelého porušenia práv na obhajobu z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania výlučne na jeho druhú fázu. Súd prvého stupňa opomenul preskúmať, či neprimeraná dĺžka celého správneho konania, ktorú možno pripísať Komisii, teda vrátane fázy pred oznámením o výhradách, mohla ovplyvniť budúce možnosti obhajoby TU a FEG a najmä, či FEG túto skutočnosť presvedčivo preukázalo.

52 Z toho vyplýva, že prvý odvolací dôvod FEG je nutné prijať v časti, kde sa zakladá na nesprávnom právnom posúdení uplatnenia zásady rešpektovania primeranej lehoty. Preto je potrebné napadnutý rozsudok čiastočne zrušiť, a to v časti, kde sa rozhodlo, že predĺženie prvej fázy správneho konania nebolo samo osebe spôsobilé poškodiť práva FEG na obhajobu.

53 V súlade s článkom 61 prvým odsekom Štatútu Súdneho dvora ak je odvolanie dôvodné a Súdny dvor zruší rozhodnutie Súdu prvého stupňa, môže Súdny dvor sám právoplatne rozhodnúť o veci samej, ak to stav konania dovoľuje, alebo môže vec vrátiť Súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

54 Keďže otázka údajného popretia práv na obhajobu skúmaná v tomto prípade vo vzťahu k neprimeranej dĺžke správneho konania bola prerokovaná na prvom stupni a FEG teda malo v tomto ohľade možnosť vyjadriť svoje tvrdenia, môže Súdny dvor sám rozhodnúť o veci samej.

55 Vo svojej žalobe na Súde prvého stupňa FEG tvrdí, že nerešpektovanie primeranej lehoty malo za následok porušenie práv na obhajobu. Z dôvodu uplynutia času malo preto FEG čoraz viac ťažkostí so získaním informácií v súvislosti s výhradami Komisie. Veľká väčšina osôb, ktoré v období, ktorého sa týkalo vyšetrovania Komisie, pôsobili vo vedení tohto združenia, už roky nevykonávala svoje funkcie v riadiacich orgánoch a časť bývalých riadiacich pracovníkov buď odvtedy odišla do dôchodku, alebo pôsobí v zahraničí, a preto ju už nemožno kontaktovať s cieľom získať presnejšie informácie.

56 V tomto ohľade je potrebné zdôrazniť, že argumentácia, o ktorú sa na podporu údajného popretia svojich práv na obhajobu opiera FEG, je abstraktná a nejasná. S cieľom preukázať porušenie týchto práv, a to aj z dôvodu neprimeranej dĺžky fázy vyšetrovania však prislúcha FEG, aby preukázalo, že v deň oznámenia o výhradách, teda 3. júla 1996, boli jeho možnosti vyvrátiť výhrady Komisie obmedzené z dôvodov vyplývajúcich zo skutočnosti, že prvá fáza správneho konania trvala neprimerane dlho.

57 Vo svojej žalobe na Súde prvého stupňa FEG neupresnilo, ktoré osoby pracovali v tomto združení a odchod ktorých osôb mu zabránil získať vysvetlenia v súvislosti s udalosťami, na ktoré sa vzťahujú výčitky Komisie.

58 Okrem toho FEG neuvádza ani deň odchodu týchto osôb, ani povahu a rozsah informácií alebo upresnení, ktoré boli nutné na jeho obhajobu, ani len okolnosti znemožňujúce svedectvá týchto osôb, absencia ktorých obmedzila účinný výkon práva na obhajobu.

59 Takáto všeobecná argumentácia nemôže viesť k zisteniu, že došlo k porušeniu práva na obhajobu, ktoré je potrebné skúmať v závislosti od osobitných okolností každého prípadu.

60 Z vyššie uvedeného vyplýva, že tvrdenia FEG týkajúce sa popretia práva na obhajobu nie sú podložené presvedčivými dôkazmi, na základe ktorých by bolo možné preukázať, že takéto popretie práva na obhajobu by mohlo vyplývať z neprimeranej dĺžky fázy správneho konania predchádzajúcej oznámeniu o výhradách a že v deň, keď k tomuto oznámeniu došlo, boli už možnosti FEG účinne sa obhajovať z tohto dôvodu oslabené.

61 Preto žalobný dôvod predložený FEG na podporu svojej žaloby podanej na Súde prvého stupňa založený na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty nie je dôvodný a musí byť z tohto dôvodu zamietnutý.

62 Z tohto dôvodu je preto potrebné v časti, ktorá sa zakladá na tomto žalobnom dôvode, zamietnuť aj žalobu FEG podanú na Súde prvého stupňa.

*O druhom odvolacom dôvode založenom na údajnom neuznaní dôkazov svedčiacich v jeho prospech nasledujúcich po zaslaní upovedomenia*

Argumentácia účastníkov konania

63 FEG kritizuje údajný vnútorný rozpor ovplyvňujúci posúdenie Súdu prvého stupňa spočívajúci v tom, že pri posudzovaní primeranosti dĺžky správneho konania nebolo zohľadnené obdobie predchádzajúce oznámeniu o výhradách, pretože k uplatneniu zodpovednosti voči tomuto združeniu došlo podľa Súdu prvého stupňa až po zaslaní tohto oznámenia, kým dôkazy svedčiace v jeho prospech, týkajúce sa tohto obdobia, boli automaticky zamietnuté, čo svedčí o tom, že správanie sa združenia FEG bolo napadnuté už v prvej fáze správneho konania.

64 Najmä z bodov 196 a 208 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa nepriznal žiadnu hodnotu dôkazom svedčiacim v prospech žalobcu, ktoré nasledovali až po doručení prvých žiadostí o informácie, v danom prípade listom pochádzajúcim od podniku Spaanderman Licht, ktorý je členom NAVEG, listom z 22. mája a 14. augusta 1991, ktoré spochybňovali zistenia Komisie o existencii kolektívneho režimu výlučného obchodovania a mohli vyvrátiť jej výhrady voči FEG.

65 FEG sa domnieva, že skutočnosť, že Súd prvého stupňa zamietol tento dôkaz svedčiaci v jeho prospech, ktorý nasledoval až po začatí konania, pričom jediným dôvodom tohto zamietnutia bol dátum predloženia tohto dôkazu, predstavuje podstatný nedostatok odôvodnenia napadnutého rozsudku a popiera zásadu prezumpcie neviny.

66 Komisia v prvom rade tvrdí, že odvolací dôvod je neprípustný, pretože FEG sa snaží, aby Súdny dvor v rámci konania o odvolaní znova preskúmal posúdenie skutkových okolností uskutočnené Súdom prvého stupňa v súvislosti s dôkaznou hodnotou spisových dokumentov.

67 Subsidiárne Komisia tvrdí, že druhý odvolací dôvod FEG je nedôvodný. Súd prvého stupňa totiž v bodoch 196 a 208 napadnutého rozsudku dostatočne odôvodneným spôsobom rozhodol o nepresvedčivosti týchto listov.

Posúdenie Súdnym dvorom

— Úvodné pripomienky

68 Je potrebné pripomenúť, že existujú obmedzenia súdneho preskúmania vykonávaného Súdnym dvorom v rámci konania o odvolaní.

69 Z článku 225 ES a článku 58 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora v tejto súvislosti vyplýva, že len Súd prvého stupňa má právomoc jednak zistiť skutkový stav, okrem prípadu, keď by vecná nesprávnosť jeho zistení vyplývala z dokumentov v spise, ktoré mu boli predložené, jednak tento skutkový stav posúdiť. Pokiaľ Súd prvého stupňa zistil alebo posúdil skutkový stav, Súdny dvor má na základe článku 225 ES právomoc preskúmať právnu kvalifikáciu tohto skutkového stavu a právnych následkov, ktoré z neho vyvodil Súd prvého stupňa (pozri najmä rozsudky Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 23, a zo 6. apríla 2006, General Motors/Komisia, C-551/03 P, Zb. s. I-3173, bod 51).

70 Súdny dvor teda nemá právomoc zisťovať skutkový stav a v zásade ani skúmať dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa uznal za preukazujúce tento skutkový stav. Pokiaľ totiž tieto dôkazy boli riadne získané a boli rešpektované všeobecné právne zásady a procesné pravidlá uplatniteľné v oblasti dôkazného bremena a vykonávania dôkazných prostriedkov, prislúcha samotnému Súdu prvého stupňa posúdiť

hodnotu, ktorú je potrebné priznať predloženým dôkazom. Toto posúdenie teda nepredstavuje, s výnimkou prípadu nesprávneho posúdenia týchto dôkazov, právnu otázku, ktorá ako taká, podlieha preskúmaniu Súdnym dvorom (rozsudky Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 24, a General Motors/Komisia, už citovaný, bod 52).

71 Ďalej je potrebné pripomenúť, že otázka, či si odôvodnenie rozsudku Súdu prvého stupňa protirečí alebo je nedostačujúce, je právnou otázkou, pričom preskúmania tejto otázky ako takej sa možno dovolávať v rámci konania o odvolaní (rozsudky zo 7. mája 1998, Somaco/Komisia, C-401/96 P, Zb. s. I-2587, bod 53, a z 13. decembra 2001, Cubero Vermurie/Komisia, C-446/00 P, Zb. s. I-10315, bod 20).

72 V súvislosti s povinnosťou odôvodnenia z ustálenej judikatúry vyplýva, že táto povinnosť neukladá Súdu prvého stupňa vypracovať také odôvodnenie, ktoré by vyčerpávajúcim spôsobom rozoberalo jednotlivo všetky úvahy vyjadrené účastníkmi konania. Odôvodnenie teda môže byť implicitné, avšak pod podmienkou, že umožní zúčastneným osobám oboznámiť sa s dôvodmi, pre ktoré došlo k prijatiu predmetných opatrení a príslušnému súdu poskytne dostatok prostriedkov na výkon jeho preskúmania (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 372).

— Preskúmanie druhého odvolacieho dôvodu

73 V časti, kde sa FEG svojím druhým odvolacím dôvodom snaží preukázať, že odôvodnenie napadnutého rozsudku týkajúce sa odmietnutia dôkaznej hodnoty určitých dokumentov je nedostačujúce, teda si protirečí, je tento dôvod prípustný.

74 V rámci svojich žalôb podaných na Súde prvého stupňa FEG a TU namietali proti dôkazom, o ktoré sa opierala Komisia v spornom rozhodnutí, napríklad proti dôkazu uplatnenia gentlemen's agreement uzavretej medzi NAVEG a FEG v súvislosti so zásobovaním členov FEG (ďalej len „gentlemen's agreement"). V tomto ohľade sa FEG odvolávalo najmä na dva listy pochádzajúce od podniku Spaanderman Licht.

75 V bodoch 196 a 208 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa pristúpil k preskúmaniu dôkaznej hodnoty týchto listov.

76 Najmä v súvislosti s listom zo 14. augusta 1991 Súd prvého stupňa v spomínanom bode 196 posudzoval jeho dôkaznú hodnoty tak, že zvažoval znenie tohto listu v kontexte, v ktorom došlo k jeho vyhotoveniu. V prvom rade zdôraznil, že tento list bol zaslaný NAVEG ako odpoveď na otázku zaslanú NAVEG dva dni predtým. Bolo to teda NAVEG, ktoré prevzalo iniciatívu a pýtalo sa Spaanderman Licht na dôvody, ktoré ho viedli k tomu, aby nezásobovalo CEF. V druhom rade Súd prvého stupňa uviedol, že tento list bol vyhotovený až po žiadostiach o informácie, ktoré 25. júla 1991 zaslala Komisia FEG a TU, a z tohto dôvodu nebol presvedčivý.

77 V súvislosti s listom, ktorý Spaanderman Licht zaslal CEF 22. mája 1991, Súd prvého stupňa zistil, že tento list sa obmedzoval na konštatovanie, že Spaanderman Licht si neželá rozšíriť sieť svojich predajcov. Súd prvého stupňa v každom prípade zdôraznil, že tento list bol vyhotovený v čase, keď už prebiehalo vyšetrovanie Komisie.

78 Preto z bodov 196 a 208 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa dostatočne odôvodnil nepresvedčivosť týchto listov a ich odmietnutie ako dôkazov svedčiacich v prospech žalobcu.

79 V súvislosti s údajným rozporom v odôvodnení napadnutého rozsudku, voči ktorému FEG namietalo, je potrebné uviesť, že, ako zdôraznila generálna advokátka v bode 27 svojich návrhov, pri neexistencii logickej súvislosti medzi posúdením primeranosti dĺžky správneho konania a dôkaznou hodnotou dokumentov predložených ako dôkazov Súdu prvého stupňa, si tento rozsudok vôbec neprotirečí.

80 Okrem toho dôkazná hodnota dôkazov predložených účastníkmi konania, ktorej posúdenie náleží len samotnému Súdu prvého stupňa, nemusí nutne závisieť od etapy správneho konania, v rámci ktorej boli vyhotovené. Ako zdôraznila generálna advokátka v bode 28 svojich návrhov, pri skúmaní tejto dôkaznej hodnoty je potrebné zohľadniť okolnosti daného prípadu. Z bodov 196 a 208 napadnutého rozsudku vyplýva, že skutočnosť, že Komisia už začala svoje vyšetrovanie, nie je jediným určujúcim ukazovateľom, na základe ktorého Súd prvého stupňa odmietol predovšetkým listy Spaanderman Licht z 22. mája a 14. augusta 1991 ako nespôsobilé spochybniť dôkazy predložené Komisiou v súvislosti s výkonom gentlemen's agreement. Preto body 196 a 208 nemožno vykladať v tom zmysle, že dokumentom vyhotoveným v čase, keď vyšetrovanie Komisie už prebieha, nemožno prirodzene priznať žiadnu dôkaznú hodnotu.

81 S prihliadnutím na vyššie uvedené je potrebné druhý odvolací dôvod uvádzaný na podporu odvolania zamietnuť ako nedôvodný.

*O treťom odvolacom dôvode založenom na posúdení dôkazu o dĺžke kolektívneho režimu výlučného obchodovania Súdom prvého stupňa predloženého Komisiou*

Argumentácia účastníkov konania

82 Svojím tretím odvolacím dôvodom FEG napáda posúdenie Súdu prvého stupňa týkajúce sa dôkazov, na ktorých Komisia založila svoje zistenia o hlavnom porušení

článku 81 ods. 1 ES, ktoré sa mu vytýka, konkrétne zavedenie kolektívneho režimu výlučného obchodovania, ktorý v období od 11. marca 1986 do 25. februára 1994 upravoval vzťahy medzi FEG a NAVEG. Tieto dôkazy sú natoľko bezvýznamné a nepriame, že ich žiadnym spôsobom nemožno označiť za zákonné a presvedčivé dôkazy pokračujúceho porušenia.

83 FEG sa odvoláva najmä na bod 141 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa rozhodol, že Komisia založila svoje posúdenie „na celkovom hodnotení všetkých relevantných dôkazov a indícií". Domnieva sa, že v danom prípade ide o nedostatočný právny základ pre vykonanie dôkazov a že nestačia „indície", ale je nutné predložiť zákonné a presvedčivé dôkazné prostriedky o zistenom porušení a jeho dĺžke.

84 Okrem toho FEG vytýka Súdu prvého stupňa, že nezohľadnil skutočnosť, že Komisia vo svojej úvahe neuviedla žiaden dôkaz o existencii takéhoto režimu výlučného obchodovania v obdobiach od 12. marca 1986 do 28. februára 1989 a od 18. novembra 1991 do 25. februára 1994.

85 FEG napáda bod 411 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa naopak rozhodol, že „Komisia predložila dôkaz existencie pokračujúceho porušenia počas obdobia rokov 1986 až 1994". Jediným odôvodnením vyplývajúcim z bodu 406 tohto rozsudku je, že Súd prvého stupňa sa v súvislosti s porušeniami vytýkanými TU domnieval, že „na základe svojej podstaty majú pokračujúci charakter". FEG napáda túto úvahu, tvrdiac, že nenapĺňa povinnosť odôvodnenia.

86 Komisia sa naopak domnieva, že tretí odvolací dôvod je neprípustný, pretože vyžaduje od Súdneho dvora, aby znova preskúmal dôvody a tvrdenia, ktoré Súd prvého stupňa už analyzoval a zamietol.

87 Subsidiárne Komisia tvrdí, že tento odvolací dôvod nie je dôvodný. V súvislosti s tým, že FEG vytýka Súdu prvého stupňa, že použil nesprávne právne kritérium, keď svoje rozhodnutie založil na „indíciách", Komisia tvrdí, že vhodnosť takéhoto kritéria bola potvrdená Súdnym dvorom v bode 57 už citovaného rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia.

88 V súvislosti s údajnou absenciou dôkazu o existencii kolektívneho režimu výlučného obchodovania počas určitých období Komisia namieta proti takémuto chápaniu napadnutého rozsudku a uvádza, že Súd prvého stupňa vyhlásil, že porušenie je potrebné označiť za „pokračujúce porušenie" (pozri body 90, 406 a 411 uvedeného rozsudku).

89 Na rozdiel od toho, čo tvrdí FEG, sa Komisia domnieva, že pri zisťovaní dĺžky kolektívneho režimu výlučného obchodovania Súd prvého stupňa nevychádzal výlučne z „pokračujúceho" charakteru porušenia. Komisia odkazuje na body 192 a 408 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa opísal konkrétne indície, ktoré viedli Komisiu k určeniu dĺžky porušenia.

Posúdenie Súdnym dvorom

90 V rámci svojho tretieho žalobného dôvodu FEG v podstate namieta proti právnym kritériám, z ktorých Súd prvého stupňa vychádzal pri posudzovaní dôkazných prostriedkov predložených Komisiou na podporu zistenia, ku ktorému dospela v súvislosti s dĺžkou porušenie článku 81 ods. 1 ES. Okrem toho sa FEG domnieva, že napadnutý rozsudok nie je dostatočne odôvodnený v súvislosti s „pokračujúcim" charakterom kolektívneho režimu výlučného obchodovania. Z tohto pohľadu sa tretí odvolací dôvod týka právnych otázok, ktoré možno Súdnemu dvoru predložiť v rámci odvolania, a preto je potrebné ho považovať za prípustný.

91 Keďže FEG a TU namietali proti existencii gentlemen's agreement, Súd prvého stupňa sa v bode 141 napadnutého rozsudku domnieval, že je potrebné posúdiť, či sa Komisia v spornom rozhodnutí vyrovnala s dôkazným bremenom, tak ako jej prináležalo, keďže rozhodla, že existujú dôkazy o gentlemen's agreement, od 11. marca 1986. Súd prvého stupňa uviedol, že toto posúdenie spočívalo v celkovom hodnotení všetkých relevantných dôkazov a indícií.

92 Po preskúmaní vývoja výkonu tejto gentlemen's agreement Súd prvého stupňa v bode 210 napadnutého rozsudku zdôraznil, že v zmysle celkového posúdenia sa FEG a TU nepodarilo spochybniť presvedčivosť, objektívnosť a jednoznačnosť indícií, z ktorých Komisia vychádzala vo svojom spornom rozhodnutí.

93 V rámci tohto odvolania FEG namieta voči nevhodnosti odkazu na „indície" ako na dôkazy existencie kolektívneho režimu výlučného obchodovania.

94 Toto tvrdenie však nemožno prijať. Súdny dvor už rozhodol, že vo väčšine prípadov existencia protisúťažného postupu alebo dohody musí byť logicky vyvodená z určitého množstva zhôd okolností a indícií, ktoré skúmané ako celok môžu v prípade absencie iného rozumného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 57).

95 Ako zdôraznila generálna advokátka v bode 38 svojich návrhov, takéto indície a zhody okolností umožňujú odhaliť nielen existenciu protisúťažných správaní a dohôd, ale taktiež dĺžku pokračujúceho protisúťažného správania a obdobie uplatnenia dohody uzavretej v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže.

96 Vzhľadom na túto judikatúru sa Súd prvého stupňa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď založil svoje posúdenie existencie kolektívneho režimu výlučného obchodovania a jeho dĺžky na „celkovom hodnotení všetkých relevantných dôkazov a indícií". Otázka, akú dôkaznú hodnotu pridelil Súd prvého stupňa každému z týchto dôkazov alebo indícií predložených Komisiou, je otázkou posúdenia skutkových okolností, ktorá sa ako taká vymyká preskúmaniu Súdneho dvora v rámci odvolania.

97 V rámci svojho tretieho odvolacieho dôvodu FEG taktiež Súdu prvého stupňa vytýka, že ignoroval absenciu dôkazu o existencii kolektívneho režimu výlučného obchodovania počas určitých stanovených období.

98 V tomto ohľade je potrebné upresniť, že Súd prvého stupňa v bode 411 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia predložila dôkaz pokračujúceho porušenia v rámci obdobia rokov 1986 až 1994. Skutočnosť, že takýto dôkaz nebol predložený pre určité stanovené obdobia, nebráni tomu, aby sa porušenie chápalo ako existujúce počas celkového obdobia dlhšieho ako toto obdobie, pokiaľ toto zistenie vyplýva z objektívnych a jednoznačných indícií. Skutočnosť, že sa kartel v rámci porušenia pokračujúceho viacero rokov prejaví v rôznych obdobiach, ktoré môžu byť oddelené kratšími alebo dlhšími časovými medzerami, nemá vplyv na existenciu tohto kartelu, pokiaľ rôzne činnosti tvoriace toto porušenie majú jediný cieľ a spadajú do rámca porušenia majúceho jednotný a pokračujúci charakter.

99 FEG napáda taktiež zistenie existencie „pokračujúceho porušenia" Súdom prvého stupňa. Domnieva sa, že zistenie takéhoto porušenia je v bode 406 napadnutého rozsudku odôvodnené jedine skutočnosťou, že Súd prvého stupňa sa v súvislosti s poruseniami vytýkanými TU domnieval, že „na základe svojej podstaty majú pokračujúci charakter". FEG napáda túto úvahu z dôvodu, že nenapĺňa povinnosť odôvodnenia, pretože samotný odkaz na „podstatu" porušení nemôže tvoriť dostačujúce faktické odôvodnenie.

100 Toto tvrdenie zjavne nezohľadňuje bod 411 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa dospel k záveru, že Komisia predložila dôkaz existencie pokračujúceho porušenia v priebehu obdobia rokov 1986 až 1994. Súd prvého stupňa odkázal v tomto ohľade na svoju úvahu rozvinutú v predchádzajúcich bodoch tohto uvedeného rozsudku, najmä v jeho bode 408, v ktorom detailným spôsobom vysvetlil právny základ dĺžky trvania tohto porušenia. Tento bod znie takto:

„V súvislosti s porušením uvedeným v článku 1 [sporného] rozhodnutia nebola Komisia schopná presne určiť dátum, kedy došlo k vytvoreniu kolektívneho režimu výlučného obchodovania. Napriek tomu mohla predložiť dôkaz existencie tohto režimu počnúc zasadnutím uskutočneným 11. marca 1986, počas ktorého správne rady FEG a NAVEG odkázali na gentlemen's agreement. Komisia taktiež získala viacero indícií pochádzajúcich z obdobia po tomto zasadnutí, na základe ktorých sa domnievala, že gentlemen's agreement bola naďalej uplatňovaná členmi NAVEG (pozri [sporné] rozhodnutie, odôvodnenia č. 47 až 49). Komisia ďalej odhalila viacero indícií preukazujúcich, že členovia NAVEG nasledovali odporúčania svojho združenia a vykonávali gentlemen's agreement ([sporné] rozhodnutie, odôvodnenia č. 50 až 52). Poslednou z týchto indícií je zápisnica z vnútorného zasadnutia spoločnosti Hemmink z 25. februára 1994, v rámci ktorého tento člen NAVEG uviedol, že odmietol zásobovať veľkoobchodníka nepatriaceho do FEG. ...“

101 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné zamietnuť ako nedôvodný tretí odvolací dôvod uvedený FEG na podporu jeho odvolania, týkajúci sa údajného nesprávneho právneho posúdenia a údajného nedostatku odôvodnenia v súvislosti s posúdením dĺžky trvania kolektívneho režimu výlučného obchodovania Súdom prvého stupňa v zmysle, ako uviedla Komisia v spornom rozhodnutí.

*O štvrtom odvolacom dôvode založenom na posúdení tvrdení FEG o zosúladených postupoch v oblasti cien Súdom prvého stupňa*

102 Vo svojom štvrtom odvolacom dôvode FEG tvrdí, že Súd prvého stupňa v súvislosti s viacerými aspektmi porušenia, ktoré je mu vytýkané, nepreskúmal podstatu tvrdení, ktoré FEG uvádzalo, alebo ich zohľadnil zjavne nesprávne, pričom poprel povinnosť odôvodnenia, ktorá tomuto súdnemu orgánu prináleží. Tento odvolací dôvod sa skladá z piatich častí.

O prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa kvalifikácie zosúladených postupov v oblasti cien ako postupov predstavujúcich jedno pokračujúce porušenie

— Argumentácia účastníkov konania

103 FEG označuje za nezrozumiteľné a nezlučiteľné s povinnosťou odôvodnenia zistenie Súdu prvého stupňa uvedené v bodoch 403 až 412 napadnutého rozsudku, podľa ktorého rôzne dohody v oblasti cien predstavujú jedno pokračujúce porušenie.

104 FEG tvrdí, že podľa ustálenej judikatúry na to, aby bolo možné zistiť, že ide o jedno pokračujúce porušenie, je potrebné preukázať, že rôzne vytýkané činnosti sú súčasťou „spoločného plánu" z dôvodu ich „rovnakého cieľa" (pozri v tomto zmysle rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 258).

105 V tomto prípade išlo o rôznorodé rozhodnutia a postupy majúce úplne odlišné ciele a Komisia sa nemala uspokojiť s tým, že z nich vyvodí existenciu spoločného plánu, ale mala preukázať, že tieto postupy sú po vecnej stránke prepojené. Súd prvého stupňa mal preto overiť, či Komisia riadne preukázala existenciu takéhoto prepojenia.

106 FEG namieta proti existencii takéhoto „spoločného plánu" a domnieva sa, že závery, ku ktorým dospel Súd prvého stupňa, majú toľko medzier, že sú nezlučiteľné s povinnosťou odôvodnenia.

107 V tomto ohľade Komisia v prvom rade tvrdí, že FEG sa týmto odvolacím dôvodom snaží, aby Súdny dvor preskúmal posúdenie skutkových okolností uskutočnené Súdom prvého stupňa v súvislosti s dôkazmi existencie „spoločného plánu". Táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu je preto neprípustná.

108 Subsidiárne Komisia tvrdí, že prvá časť štvrtého odvolacieho dôvodu je nedôvodná. V bode 342 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa jasne a odôvodnene dospel k záveru, že dve zistené porušenia, konkrétne kolektívny režim výlučného obchodovania a dohody v oblasti cien, tvoria súčasť „spoločného plánu" vzhľadom na skutočnosť, že sledujú rovnaký protisúťažný cieľ. Komisia tvrdí, že čo platí pre tieto dve porušenia, musí rovnako platiť aj pre ich hlavné súčasti.

— Posúdenie Súdnym dvorom

109 Prvá časť štvrtého odvolacieho dôvodu uvádzaného FEG smeruje proti právnym kritériám, z ktorých Súd prvého stupňa vychádzal, aby mohol označiť rôzne postupy

týkajúce sa určenia cien za jedno pokračujúce porušenie a taktiež proti odôvodneniu tohto bodu rozsudku. Táto časť je preto prípustná.

110 Porušenie článku 81 ods. 1 ES môže vyplývať nielen z jednotlivého aktu, ale tiež zo skupiny aktov alebo z pokračujúceho správania sa. Proti tomuto výkladu nemožno namietať, že jeden alebo viacero z tejto skupiny aktov alebo jedna alebo viacero súčastí tohto pokračujúceho správania by taktiež mohli samy osebe, brané jednotlivo, predstavovať porušenie tohto ustanovenia. Pokiaľ rôzne činnosti spadajú do „spoločného plánu" vzhľadom na ich rovnaký cieľ skresľujúci hospodársku súťaž vo vnútri spoločného trhu, Komisia je oprávnená vyvodzovať zodpovednosť za tieto činnosti v závislosti od účasti na porušení ako celku (pozri rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 258).

111 Z napadnutého rozsudku vyplýva, že práve táto úvaha stojí v pozadí toho, že Súd prvého stupňa označil zosúladené postupy v oblasti cien za jedno pokračujúce porušenie.

112 Predovšetkým v bode 342 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zistil, že kolektívny režim výlučného obchodovania a postupy týkajúce sa určenia cien sledujú rovnaký protisúťažný cieľ spočívajúci v udržaní cien na mimosúťažnej úrovni, a to na jednej strane znížením súťaživosti podnikov, ktoré sa snažia pôsobiť na holandskom trhu veľkoobchodu s elektrotechnickým materiálom v Holandsku, a tým aj súťažiť s členmi FEG bez toho, aby sa stali členmi tohto združenia podnikov, a na druhej strane čiastočne koordinovať ich cenovú politiku.

113 Ako v bode 47 svojich návrhov zdôraznila generálna advokátka, z tohto zistenia taktiež vyplýva, že každé z porušení, konkrétne kolektívny režim výlučného obchodovania a zosúladené postupy v oblasti cien, sleduje samo osebe tento jediný cieľ.

114 V bodoch 403 až 412 napadnutého rozsudku chápaných vo vzťahu k zisteniu Súdu prvého stupňa uvedenému v bode 342 preto nedošlo k žiadnemu nesprávnemu právnemu posúdeniu ani k žiadnemu nedostatku v odôvodnení tohto rozsudku.

115 V dôsledku toho je potrebné prvú časť štvrtého odvolacieho dôvodu zamietnuť ako nedôvodnú.

O druhej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa bežnej zľavy pri predaji elektrotechnického inštalačného materiálu školám

— Argumentácia účastníkov konania

116 V tejto časti štvrtého odvolacieho dôvodu vytýka FEG Súdu prvého stupňa, že v bode 412 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že bežné zľavy poskytované pri predaji elektrotechnického inštalačného materiálu školám predstavujú dôkaz „pokračovania v zosúlaďovaní v oblasti cien po roku 1991".

117 FEG tvrdí, že každopádne išlo o ojedinelý prípad, v ktorom bolo členom tohto združenia na žiadosť UNETO dané konkrétne odporúčanie týkajúce sa výlučne dodávok veľkoobchodníkom, aj to len úplne nepatrného množstva, teda o prípad, ktorý má svoje osobitné sociálne dôvody a opodstatnenosť. Podľa FEG išlo o osobitné, veľmi vysoké zľavy na materiál na výučbu, ktorý kupovali verejné vzdelávacie zariadenia, ktorých žiaci sú cieľovou skupinou inštalačných podnikov. Tieto zľavy teda zodpovedali požiadavke osobitnej podpory, ktorá mala sociálny cieľ.

118 FEG vytýka Súdu prvého stupňa, že ignoroval tieto tvrdenia, keď v bode 324 napadnutého rozsudku rozhodol, že údajný sociálny cieľ tohto tajného dohovoru nemožno v rámci článku 81 ods. 1 ES zohľadniť. Tým Súd prvého stupňa porušil toto ustanovenie, pretože neskúmal, či režim osobitných zliav spĺňal všetky podmienky jeho uplatnenia, osobitne podmienky vplyvu na obchod vo vnútri Spoločenstva.

119 Ďalej sa FEG domnieva, že odôvodnenie poskytnuté v tomto ohľade Súdom prvého stupňa je nedostačujúce.

120 Komisia v prvom rade tvrdí, že v tejto časti štvrtého odvolacieho dôvodu sa FEG snaží spochybniť posúdenie skutkových okolností súvisiacich s protisúťažným cieľom zliav udelených školám Súdom prvého stupňa, a preto je táto časť neprípustná.

121 Subsidiárne Komisia tvrdí, že táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu je nedôvodná. V bode 324 napadnutého rozsudku totiž Súd prvého stupňa správne analyzoval tvrdenia FEG, ktoré boli uvedené v bode 311 tohto rozsudku. Okrem toho, skutočnosť, že dohoda o zľavách, tak ako tvrdí FEG, bola „ojedinelým prípadom", je irelevantná. Preto sa správanie, ktoré má zjavne protisúťažný cieľ a týka sa veľkej väčšiny veľkoobchodu s elektrotechnikou v Holandsku, nevymyká zákazu uvedenému v článku 81 ods. 1 ES z dôvodu, že išlo o ojedinelý prípad.

— Posúdenie Súdnym dvorom

122 Táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu je prípustná, pretože sa týka na jednej strane právnych kritérií stojacich v pozadí uznania bežných zliav udeľovaných pri predaji

elektrotechnického inštalačného materiálu školám za dôkaz pokračovania zosúladených postupov v oblasti cien po roku 1991 a na druhej strane údajnej nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého rozsudku v súvislosti s touto otázkou.

123 V bode 317 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa dospel k záveru, že TU a FEG nenamietali existenciu rokovaní o zľavách, cenách, maržiach a obratoch svojich členov, ale v podstate tvrdili, že tieto rokovania neporušovali článok 81 ods. 1 ES, pretože neovplyvňovali trh, keďže neboli realizované a nemali viditeľné účinky.

124 Súd prvého stupňa tieto tvrdenia zamietol. V bode 324 napadnutého rozsudku uviedol toto:

„V súvislosti s bežnými zľavami pri predaji elektrotechnického materiálu školám ([sporné] rozhodnutie, odôvodnenie č. 83) je preukázané, že FEG, TU a ostatní členovia tohto združenia sa dohodli na jednotnej úrovni zliav vo výške 35 %. Takéto zosúladenie vôle má zjavne za cieľ obmedziť slobodné určovanie hospodárskej politiky členov FEG. Údajný sociálny cieľ tohto tajného dohovoru nemožno v rámci článku 81 ods. 1 ES zohľadniť."

125 V tomto bode napadnutého rozsudku sa Súd prvého stupňa nedopustil žiadneho nesprávneho právneho posúdenia, keďže na účely uplatnenia článku 81 ods. 1 ES je zbytočné zohľadňovať konkrétne dôsledky predmetnej dohody, pokiaľ sa ukáže, že jej cieľom je vylúčiť, obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž vo vnútri spoločného trhu (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 261).

126 Keďže Súd prvého stupňa zistil, že tajný dohovor týkajúci sa bežných zliav poskytovaných školám má protisúťažný cieľ, ani ojedinelosť, ani sociálny cieľ týchto zliav nemôžu takúto dohodu vyňať spod uplatnenia článku 81 ods. 1 ES.

127 S prihliadnutím na vyššie uvedené je potrebné zamietnuť tvrdenie FEG, ktoré je založené na údajnej nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého rozsudku v tomto bode.

128 V dôsledku toho je potrebné druhú časť štvrtého odvolacieho dôvodu zamietnuť.

O tretej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa postupov komisie pre výrobky „drôt a kábel" a údajných ďalších prípadov výmeny informácií

— Argumentácia účastníkov konania

129 Táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu smeruje proti bodom 317 až 323 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa posudzoval porušenie vyplývajúce z postupov komisie pre výrobky „drôt a kábel".

130 FEG tvrdí, že z tohto posúdenia vyplýva, že Súd prvého stupňa nepovažoval za preukázané, že v rámci tejto komisie došlo k postupom účinne obmedzujúcim hospodársku súťaž, avšak aj tak v bode 323 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že Komisia správne opísala tieto postupy ako „indície postupov s cieľom obmedziť hospodársku súťaž v zmysle článku 81 ods. 1 ES".

131 FEG napáda toto zistenie, pretože je založené na nesprávnom kritériu. Podľa FEG sa Komisia nemôže uspokojiť s označením indícií, ale musí preukázať, že skutočne došlo k postupom obmedzujúcim hospodársku súťaž. Domnieva sa, že odôvodnene a detailne preukázalo, že žiaden konkrétny postup zodpovedajúci cieľu zistenému Komisiou, ktorým je obmedziť hospodársku súťaž, nebol uskutočnený, a teda ani podmienky umožňujúce preukázať existenciu zosúladených postupov v zmysle článku 81 ods. 1 ES neboli platne splnené.

132 Komisia v tomto ohľade tvrdí, že táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu popiera body 321 a 323 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa dospel k záveru, že predmetný systém výmeny informácií je doplňujúcou indíciou k skupine postupov s cieľom obmedziť hospodársku súťaž prostredníctvom cien. Podľa Komisie z ustálenej judikatúry vyplýva, že rozhodnutia a dohody, ktorých cieľom je obmedziť hospodársku súťaž, sú zakázané článkom 81 ods. 1 ES bez toho, aby bolo potrebné zohľadniť ich konkrétne účinky (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 261).

133 Komisia ďalej uvádza, že judikatúra Súdneho dvora stanovuje, že zákaz uvedený v tomto ustanovení Zmluvy ES sa uplatňuje na zosúladené postupy bez toho, aby účinok alebo správanie obmedzujúce hospodársku súťaž muselo byť preukázané, vzhľadom na to, že obyčajné správanie sa na trhu úplne postačuje (rozsudok z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, body 122 až 124).

— Posúdenie Súdnym dvorom

134 Tak ako predchádzajúce časti štvrtého odvolacieho dôvodu, aj tretia časť tohto dôvodu sa vzťahuje na posúdenie tvrdení združenia FEG Súdom prvého stupňa, podľa ktorých zosúladené postupy v oblasti cien a zliav poskytnutých školám, ktorých existenciu odhalila Komisia, neodporovali článku 81 ods. 1 ES, pretože

neovplyvňovali trh, keďže neboli uskutočnené a nemali viditeľné účinky. Z tohto pohľadu sa táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu týka právnej otázky, a preto musí byť vyhlásená za prípustnú.

135 Z ustálenej judikatúry vyplýva, že existencia protisúťažnej dohody alebo postupu musí logicky vyplývať z určitého množstva zhôd okolností a indícií, ktoré posudzované ako celok môžu v prípade neexistencie iného rozumného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 57).

136 Okrem toho je na účely uplatnenia článku 81 ods. 1 ES zbytočné zohľadňovať konkrétne dôsledky predmetnej dohody, pokiaľ sa zdá, že jej cieľom je vylúčiť, obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž vo vnútri spoločného trhu (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 261).

137 Rovnako tak sa článok 81 ods. 1 ES uplatňuje aj na zosúladený postup, a to aj v prípade absencie protisúťažných účinkov na trh.

138 Zo samotného znenia tohto ustanovenia vyplýva, že rovnako ako dohody medzi podnikmi a rozhodnutia združení podnikov, tak aj zosúladené postupy sú v prípade, že majú protisúťažný cieľ, zakázané bez ohľadu na akékoľvek ich účinky.

139 Následne, pokiaľ pojem zosúladeného postupu predpokladá určité správanie sa zúčastnených podnikov na trhu, nevyplýva z toho, že toto správanie má konkrétny účinok v podobe obmedzovania, vylučovania alebo skresľovania hospodárskej súťaže (rozsudok z 8. júla 1999, Hüls/Komisia, C-199/92 P, Zb. s. I-4287, bod 165).

140 Z napadnutého rozsudku vyplýva, že práve na týchto zásadách založil Súd prvého stupňa svoje posúdenie zosúladených postupov v oblasti cien a zliav poskytnutých školám, ktoré konštatovala Komisia v spornom rozhodnutí.

141 V rámci tohto posúdenia Súd prvého stupňa v bode 321 napadnutého rozsudku zdôraznil, že Komisia správne usúdila, že cieľom systému výmeny predmetných informácií bolo ovplyvniť trh. Súd prvého stupňa z toho logicky vyvodil, že Komisia sa mohla domnievať, že ide o ďalšiu indíciu existencie postupov s cieľom obmedziť hospodársku súťaž medzi členmi FEG prostredníctvom stanovenia cien.

142 A nakoniec v bode 322 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa v súvislosti s komisiou pre výrobky „drôt a kábel" pripomenul, že podľa sporného rozhodnutia bolo jej cieľom „zachovať na trhu pokoj a udržať cenovú hladiny". Súd prvého stupňa usúdil, že ide o cieľ, ktorý článok 81 ods. 1 ES zjavne zakazuje, pretože vedie k nahradeniu samostatných rozhodnutí podnikov výsledkom ich tajného dohovoru v oblasti cien.

143 Keďže Súd prvého stupňa zistil protisúťažný cieľ zosúladených postupov v oblasti výmeny informácií o cenách, nebol povinný skúmať ich konkrétne účinky na trh.

144 Z tohto dôvodu je potrebné tretiu časť štvrtého odvolacieho dôvodu zamietnuť ako nedôvodnú.

O štvrtej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa záväzného rozhodnutia o pevných cenách a rozhodnutia o zverejňovaní cien

— Argumentácia účastníkov konania

145 FEG zdôrazňuje, že keďže sa záväzné rozhodnutie o pevných cenách prestalo uplatňovať zanedlho po jeho prijatí v roku 1984, Súd prvého stupňa nemohol platne preukázať, že porušenie týkajúce sa tohto rozhodnutia trvalo až do dňa jeho formálneho späťvzatia, konkrétne do 23. novembra 1993.

146 Okrem toho FEG tvrdí, že sa platne nepreukázalo, že by sa záväzné rozhodnutie o pevných cenách a rozhodnutie o vydávaní odporúčaní uplatňovali. FEG tvrdí, že k zosúladenému postupu v zmysle článku 81 ods. 1 ES mohlo dôjsť len v prípade, ak by takýto postup bol skutočne na trhu realizovaný. Napriek tomu, že Súd prvého stupňa nezistil uskutočnenie takéhoto postupu, uspokojil sa v bode 291 napadnutého rozsudku s vyhlásením, že nie je nutné skúmať, či skutočne došlo k vykonaniu týchto rozhodnutí, vzhľadom na to, že ich cieľom bolo obmedzenie hospodárskej súťaže.

147 Navyše tieto záväzné rozhodnutia sú podľa FEG už svojou samotnou podstatou natoľko odlišné od ostatných údajných porušení spôsobených FEG v oblasti cien, že Súd prvého stupňa ich mohol považovať za jedno porušenie len preto, že nerešpektoval povinnosť odôvodnenia. Komisia sa mala k týmto dvom záväzným rozhodnutiam stavať ako k dvom samostatným rozhodnutiam vo vzťahu k zákazu

uvedenému v článku 81 ods. 1 ES a Súd prvého stupňa ich mal skúmať v súvislosti s ich vplyvom na obchod medzi štátmi.

148 V tomto ohľade Komisia v prvom rade tvrdí, že táto časť štvrtého žalobného dôvodu má za cieľ spochybniť zistenie skutkových okolností uskutočnené Súdom prvého stupňa, a preto musí byť vyhlásená za neprípustnú.

149 Subsidiárne Komisia zdôrazňuje, že táto časť žalobného dôvodu je nedôvodná. Podľa jej názoru aj keby záväzné rozhodnutie o pevných cenách, ako tvrdí FEG, nemalo potrebný účinok, v žiadnom prípade by to nebránilo tomu, aby Súd prvého stupňa dospel k zisteniu, že toto rozhodnutie predstavuje zakázané správanie sa, ktoré trvalo až do jeho späťvzatia, ku ktorému došlo 23. novembra 1993.

150 Komisia v bode 295 napadnutého rozsudku zistila, že Súd prvého stupňa správne rozhodol, že záväzné rozhodnutie o pevných cenách je záväzným rozhodnutím združenia podnikov v zmysle článku 81 ods. 1 ES s cieľom obmedziť hospodársku súťaž. Takéto rozhodnutia sú týmto ustanovením zakázané bez toho, aby bolo nutné skúmať ich skutočné účinky.

151 Ďalej sa Komisia domnieva, že námietka FEG týkajúca sa zistenia Súdu prvého stupňa, podľa ktorého obe sporné záväzné rozhodnutia predstavujú jedno a to isté porušenie, nie je podložená. Súd prvého stupňa založil svoje posúdenie na správnom právnom kritériu, konkrétne na cieli týchto rozhodnutí, ktorým bolo obmedzenie hospodárskej súťaže.

— Posúdenie Súdnym dvorom

152 Štvrtú časť štvrtého odvolacieho dôvodu je potrebné zamietnuť ako neprípustnú, v časti, kde namieta proti posúdeniu skutkových okolností Súdom prvého stupňa, podľa ktorého účinky záväzného rozhodnutia o cenách trvali až do dňa jeho formálneho späťvzatia. Takéto opätovné preskúmanie skutkových okolností a dôkazov konštatovaných Súdom prvého stupňa sa totiž vymyká právomoci Súdneho dvora v rámci konania o odvolaní.

153 Na druhej strane je však potrebné preskúmať dôvodnosť tejto časti štvrtého odvolacieho dôvodu v časti, kde namieta proti odôvodneniu napadnutého rozsudku týkajúcemu sa kvalifikácie oboch predmetných záväzných rozhodnutí ako rozhodnutí predstavujúcich „jedno porušenie" a proti údajnému nesprávnemu právnemu posúdeniu Súdu prvého stupňa z dôvodu, že neskúmal, či tieto rozhodnutia boli účinne realizované.

154 V bode 289 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zdôraznil, že Komisia hovorila v článku 2 sporného rozhodnutia o dvoch „záväzných rozhodnutiach" združenia FEG, jedno sa týkalo pevných cien a druhé zverejňovania cien. Súd prvého stupňa na základe stanov tohto združenia upresnil, že tieto rozhodnutia mali voči jeho členom záväznú povahu a že nerešpektovanie týchto rozhodnutí mohlo viesť buď k pozastaveniu, alebo zrušeniu členstva v združení (bod 72 odôvodnenia sporného rozhodnutia).

155 Z bodu 290 napadnutého rozsudku vyplýva, že FEG a TU na Súde prvého stupňa tvrdili, že až do dňa ich späťvzatia, ku ktorému došlo 23. novembra 1993, neboli tieto rozhodnutia uplatňované. Z tohto dôvodu došlo k vylúčeniu všetkých účinkov obmedzujúcich hospodársku súťaž.

156 V bode 291 spomínaného rozsudku Súd prvého stupňa vyhlásil, že bolo potrebné preskúmať či cieľom sporných záväzných rozhodnutí bolo obmedzenie hospodárskej súťaže. Z tohto dôvodu je na účely uplatnenia článku 81 ods. 1 ES v prípade kladnej odpovede akákoľvek analýza účinkov týchto rozhodnutí zbytočná.

157 Presne k tomuto záveru dospel Súd prvého stupňa v bodoch 292 až 300 napadnutého rozsudku.

158 Preto v súvislosti so záväzným rozhodnutím o pevných cenách Súd prvého stupňa v bode 295 konštatoval, že toto rozhodnutie združenia podnikov obmedzuje slobodu stanovovania cien jeho členmi a má za cieľ obmedzenie hospodárskej súťaže v zmysle článku 81 ods. 1 ES.

159 V súvislosti so záväzným rozhodnutím o zverejňovaní cien Súd prvého stupňa v bode 300 dospel k záveru, že toto rozhodnutie má za cieľ obmedzenie samostatného správania sa členov FEG v súvislosti s ich obchodnou politikou v oblasti zverejňovania cien s cieľom chrániť ich pred dôsledkami hospodárskej súťaže, ktoré títo členovia považovali za zničujúce. Súd prvého stupňa zdôraznil, že rozhodnutie takejto povahy pochádzajúce od združenia podnikov malo očividne za cieľ obmedzenie hospodárskej súťaže v zmysle uvedeného ustanovenia Zmluvy.

160 Keďže Súd prvého stupňa zistil, že obe záväzné rozhodnutia majú protisúťažný cieľ, nie je možné, na rozdiel od toho čo tvrdí FEG, požadovať, aby Súd prvého stupňa preukázal aj ich konkrétne účinky na trh. Z tohto dôvodu, ako bolo pripomenuté v bode 136 tohto rozsudku, je zbytočné na účely uplatnenia článku 81 ods. 1 ES zohľadňovať konkrétne účinky dohody, keďže je zjavné, že táto dohoda má za cieľ

vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže vo vnútri spoločného trhu.

161 V súvislosti s tvrdením založeným na údajne nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku v časti týkajúcej sa kvalifikácie záväzného rozhodnutia o pevných cenách a rozhodnutia o zverejňovaní cien ako „jediného porušenia" je potrebné odkázať na ustálenú judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa porušenia článku 81 ods. 1 ES, tak ako bolo pripomenuté v bode 110 tohto rozsudku.

162 Zo znenia bodu 338 napadnutého rozsudku vyplýva, aj keď len nepriamo, že Súd prvého stupňa riadne zistil existenciu „spoločného plánu". Preto aj zdôraznil, že prostredníctvom skupiny postupov, dohôd a rozhodnutí sa členovia FEG a toto združenie samotné majúci na predmetnom trhu rozhodujúcu hospodársku moc na základe dohody snažili obmedziť hospodársku súťaž prostredníctvom cien a zliav, ktoré voči sebe uplatňovali, ako aj prijatím záväzných rozhodnutí v oblasti cien a reklamy na úrovni FEG.

163 Rozdiely existujúce medzi týmito záväznými rozhodnutiami uvádzané FEG nemajú vplyv na ich kvalifikáciu ako „jedno porušenie", pretože spadajú do rámca skupiny postupov s rovnakým cieľom, konkrétne obmedziť hospodársku súťaž prostredníctvom cien.

164 Z predchádzajúceho vyplýva, že štvrtá časť štvrtého odvolacieho dôvodu je v časti neprípustná a v časti nedôvodná.

O piatej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zaslania cenových odporúčaní FEG svojim členom

— Argumentácia účastníkov konania

165 Piatou a poslednou časťou štvrtého odvolacieho dôvodu vytýka FEG Súdu prvého stupňa, že ignoroval veľmi obmedzený dosah a osobitnú povahu cenových odporúčaní týkajúcich sa výrobkov „plastové trubky", ktoré zaslalo svojim členom, a uspokojil sa s tým, že potvrdil Komisiou zistený cieľ týchto odporúčaní spočívajúci v obmedzení hospodárskej súťaže, pričom porušil povinnosť odôvodnenia, ktorá tomuto súdnemu orgánu prináleží.

166 Ďalej FEG namieta proti bodu 333 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa zamietol námietky, ktoré podalo proti zisteniam Komisie týkajúcim sa použitia rovnakých cenníkov hrubých cien určitým množstvom dôležitých členov tohto združenia, pričom tvrdí, že Komisia neoznačila tieto postupy za samostatné porušenia práva hospodárskej súťaže, ale za účinky zistených postupov. FEG tvrdí, že dôvod, pre ktorý Súd prvého stupňa zamietol jeho námietky, je nezlučiteľný so skutočnosťou, že Súd prvého stupňa následne uznal detailné vysvetlenia týkajúce sa obmedzenia hospodárskej súťaže na trhu s elektrotechnickým materiálom v Holandsku na to, aby v bode 339 tohto rozsudku dospel k záveru, že „Komisia z právneho hľadiska dostačujúcim spôsobom preukázala, že tieto postupy boli v rozpore s článkom 81 ES".

167 FEG považuje za nezrozumiteľné stanovisko Súdu prvého stupňa vyjadrené v bode 337 napadnutého rozsudku, podľa ktorého ono samo a TU nepredložili dostatok pádnych dôkazov vyvracajúcich tvrdenie Komisie, podľa ktorého ceny uplatňované veľkoobchodmi v Holandsku boli vyššie ako ceny platné v ostatných členských štátoch. Komisii prináležalo, aby preukázala existenciu takýchto vyšších cien, dôkaz

čoho Komisia nepredložila. Súd prvého stupňa sa nemal uspokojiť s úvahou uvedenou v bode 337, ale mal od Komisie požadovať, aby podložila svoje „indície" a „domnienky" konkrétnymi dôkazmi existencie spoločných zosúladených postupov FEG s cieľom obmedziť hospodársku súťaž.

168 Na záver FEG tvrdí, že odôvodnenie napadnutého rozsudku týkajúce sa údajných porušení FEG v oblasti cien obsahuje natoľko závažné medzery, že je potrebné tento rozsudok zrušiť, a to prinajmenšom v časti týkajúcej sa týchto porušení. Okrem toho Súd prvého stupňa viackrát porušil článok 81 ods. 1 ES, keď označil dohodu za zosúladený postup bez toho, aby preukázal, že táto dohoda skutočne viedla k takémuto postupu.

169 Komisia sa domnieva, že táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu je neprípustná, pretože sa snaží spochybniť posúdenie skutkových okolností uskutočnené Súdom prvého stupňa na základe použiteľných dôkazov.

170 Subsidiárne Komisia odkazuje na body 327 a 328 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa odôvodneným spôsobom zamietol tvrdenie FEG a TU, podľa ktorého inkriminované správanie nemalo za cieľ obmedzenie hospodárskej súťaže.

171 Ďalej Komisia na rozdiel od toho, čo tvrdí FEG, nezistila žiaden rozpor medzi bodom 333 a bodmi 334 až 339 napadnutého rozsudku.

172 Súd prvého stupňa podľa Komisie v bode 333 správne uviedol, že FEG nesprávne pochopilo sporné rozhodnutie, pretože toto dáva dôraz na podobnosti zistené medzi

katalógmi najdôležitejších veľkoobchodov na účely zobrazenia nízkeho stupňa hospodárskej súťaže existujúcej na trhu a v bode 334 taktiež správne uviedol, že hospodársku súťaž obmedzujúci charakter dohôd v oblasti cien bol z právneho hľadiska dostatočne preukázaný a z tohto dôvodu bolo zbytočné skúmať ich účinky na trh.

173 Následne v bodoch 335 až 338 Súd prvého stupňa preskúmal pokus TU vysvetliť nápadné podobnosti medzi katalógmi. Potom Súd prvého stupňa v bodoch 338 a 339 uviedol všeobecný záver tejto časti rozsudku venovanej výhradám týkajúcim sa právnej kvalifikácie skutkových okolností, keď rozhodol, že „prostredníctvom skupiny postupov, dohôd a rozhodnutí sa členovia FEG a toto združenie samotné majúci na predmetnom trhu rozhodujúcu hospodársku moc snažili na základe dohody obmedziť hospodársku súťaž prostredníctvom cien, ktoré voči sebe uplatňovali tým, že pristúpili k dohodám v oblasti cien a zliav, ako aj prijatím záväzných rozhodnutí v oblasti cien a reklamy na úrovni FEG“ a že Komisia „teda z právneho hľadiska dostačujúcim spôsobom preukázala, že tieto postupy boli v rozpore s článkom 81 ES“.

174 Nakoniec v súvislosti s námietkami FEG voči bodu 337 napadnutého rozsudku sa Komisia domnieva, že FEG sa v skutočnosti snaží spochybniť zistenie skutkových okolností Súdom prvého stupňa. V každom prípade však tvrdí, že tento bod je potrebné chápať v nadväznosti na bod 334 uvedeného rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa zistil, že postupy v oblasti cien mali za cieľ obmedziť hospodársku súťaž, a preto teda bolo zbytočné skúmať ich účinky na trh.

175 Komisia uzatvára, že táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu je neprípustná alebo prinajmenšom nedôvodná rovnako ako tento dôvod ako celok.

— Posúdenie Súdnym dvorom

176 Je potrebné uviesť, že piata časť štvrtého odvolacieho dôvodu je prípustná v časti, v ktorej sa týka najmä právnej kvalifikácie cenových odporúčaní adresovaných FEG jej členom, keďže tieto predstavujú indíciu existencie obmedzenia hospodárskej súťaže, ako aj v časti, v ktorej sa týka údajne chybného odôvodnenia napadnutého rozsudku v tomto ohľade.

177 V bode 326 napadnutého rozsudku dospel Súd prvého stupňa k týmto zisteniam:

„V súvislosti s odporúčaniami v oblasti cien, ktoré FEG zaslalo svojim členom, je preukázané, že TU spolupracovala s FEG pri konverzii odporúčaných čistých cien používaných dodávateľmi určitých plastových materiálov na odporúčané hrubé ceny. Rovnako je preukázané, že FEG pravidelne zasielalo svojim členom najnovšie cenníky týchto materiálov. [FEG a TU] nenamietali, že v prípade trubiek z PVC zaslalo FEG svojim členom, po úprave cien stanovených výrobcami, aktualizované cenníky uvádzajúce taktiež percentá zníženia alebo zvýšenia cien, ktorých použitie odporúčalo svojim členom ([sporné] rozhodnutie odôvodnenie č. 85). V konečnom dôsledku [FEG a TU] nenamietali ani pravdivosť zápisnice z regionálneho zhromaždenia FEG z 2. marca 1989, ani jej výklad uskutočnený Komisiou v odôvodnení č. 87 [sporného] rozhodnutia. Z tohto dokumentu vyplýva, že FEG po zvýšení ceny plastových trubiek odporučilo svojim členom, aby rešpektovali odporúčané ceny."

178 V bode 328 uvedeného rozsudku Súd prvého stupňa zamietol námietku, ktorou FEG a TU spochybňovali skutočnosť, že úsilie vynaložené na konverziu cien malo za cieľ obmedzenie hospodárskej súťaže. Zistil, že FEG a TU mali možnosť ovplyvňovať slobodnú tvorbu cien prostredníctvom členov FEG tým, že pristúpili k výmene a rozširovaniu informácií o cenách a zľavách týkajúcich sa určitých elektro-

technických materiálov z plastu. Súd prvého stupňa z toho vyvodil záver, že Komisia sa teda mohla oprávnene oprieť o tieto skutočnosti ako o indície existencie obmedzovania hospodárskej súťaže.

179 V tomto ohľade stačí uviesť, že Súd prvého stupňa len uplatnil ustálenú judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej zohľadnenie konkrétnych účinkov dohody je zbytočné v prípade, keď je zrejmé že mala za cieľ obmedzovanie, vylučovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže.

180 Ďalej je potrebné zamietnuť tvrdenie FEG založené na údajnom rozpore medzi zisteniami Súdu prvého stupňa v bodoch 333 a 339 napadnutého rozsudku, pretože toto tvrdenie vyplýva z nesprávneho pochopenia týchto bodov. Z bodu 339 tohto rozsudku chápaného vo vzťahu k jeho bodu 338 vyplýva, že obsahuje všeobecný záver tejto časti rozsudku, pričom kvalifikuje zosúladené postupy týkajúce sa stanovovania cien za odporujúce článku 81 ES. Toto zistenie sa teda neodvoláva na podobnosti medzi cenami a zľavami, ktoré tak ako to jasne naznačuje znenie bodu 333, boli uvádzané ako príklad určený na opísanie účinkov sporných postupov na trh a nie ako porušenie odlišné od porušení uvedených vo výroku sporného rozhodnutia.

181 V súvislosti s námietkou FEG voči bodu 337 napadnutého rozsudku je potrebné uviesť, že Súd prvého stupňa sa nedopustil žiadneho nenáležitého presunu dôkazného bremena. Keďže Komisia v bode 119 odôvodnenia sporného rozhodnutia odôvodneným spôsobom konštatovala, že neexistencia hospodárskej súťaže prostredníctvom cien, ktoré voči sebe uplatňovali členovia FEG, vyplývala taktiež z hladiny cien uplatňovaných na holandskom trhu veľkoobchodu a že rôzne skutočnosti naznačujú, že úroveň cien elektrotechnického materiálu v Holandsku je vyššia ako úroveň cien v ostatných členských štátoch, náležalo FEG, aby predložilo dôkaz, ktorý by vyvracal tieto zistenia.

182 Keďže bol napadnutý rozsudok v tomto ohľade dostatočne odôvodnený, je potrebné zamietnuť piatu časť štvrtého odvolacieho dôvodu ako nedôvodnú a následne zamietnuť tento odvolací dôvod ako celok.

*O piatom odvolacom dôvode založenom na pripísaní zodpovednosti združeniu FEG za rozšírenie kolektívneho režimu výlučného obchodovania*

Argumentácia účastníkov konania

183 FEG vytýka Súdu prvého stupňa, že sa dopustil nesprávneho výkladu práva Spoločenstva, keď v bodoch 231, 236 a 393 napadnutého rozsudku bez dostatočných dôkazov preukazujúcich jeho priamu účasť na tomto porušení rozhodol, že Komisia na to, aby pripísala FEG zodpovednosť za toto posledné zistené porušenie, mohla oprávnene vychádzať z aktov jednotlivých členov tohto združenia. Podľa neho Súd prvého stupňa ignoroval skutočnosť, že pri realizácii vytýkaných postupov nemalo FEG vlastnú úlohu, ktorá by sa odlišovala od úlohy jeho členov.

184 FEG teda tvrdí, že na to, aby bolo možné zohľadniť súčasnú účasť združenia podnikateľov a určitých jeho členov na jednom a tom istom porušení, musí Komisia preukázať, že konanie tohto združenia sa odlišuje od konania jeho členov.

185 FEG odkazuje na bod 227 napadnutého rozsudku v nadväznosti na jeho bod 226, v ktorom Súd prvého stupňa uznal, že Komisia nepredložila iné dôkazy priamej účasti FEG na udalostiach týkajúcich sa rozšírenia kolektívneho režimu výlučného obchodovania ako internú správu pochádzajúcu od jedného z jeho členov. Podľa FEG interná správa takejto povahy, ktorá bola vyhotovená bez jeho vedomia, nemôže slúžiť na preukázanie vlastnej úlohy FEG v rámci týchto udalostí, ktorá by sa odlišovala od úlohy jeho členov.

186 V súvislosti s tým, čo Súd prvého stupňa v bodoch 230 a 392 napadnutého rozsudku označil za spoločné konanie 26 členov FEG sa FEG domnieva, že Komisia nepreukázala, že toto združenie by výslovne alebo mlčky vyjadrilo svoj súhlas s obsahom konania. Samotná skutočnosť, že zúčastnené podniky boli členmi FEG, nepostačuje na to, aby mu bolo možné pripísať zodpovednosť za takéto konanie. Podľa neho Súd prvého stupňa navyše ani nepreskúmal, či sa FEG zúčastnilo alebo nezúčastnilo na vykonávacích opatreniach viažucich sa k spoločnému konaniu jeho členov.

187 FEG taktiež namieta proti vyhláseniu Súdu prvého stupňa v bode 392 napadnutého rozsudku, podľa ktorého jej 26 členov, ktorí sa podieľali na tomto spoločnom konaní, konalo vo všeobecnom záujme ostatných členov tohto združenia a domnieva sa, že takéto vyhlásenie je nezrozumiteľné, pretože nepostačuje na to, aby sa mu mohla pripísať zodpovednosť za toto konanie.

188 FEG sa taktiež domnieva, že Súd prvého stupňa nesprávne uplatnil judikatúru, keď v bode 391 napadnutého rozsudku rozhodol, že samotná skutočnosť, že obmedzený počet zástupcov 26 členov FEG zastával v určitej dobe funkcie v jeho riadiacich orgánoch, umožňuje pripísať mu zodpovednosť za zosúladené postupy. Táto okolnosť nemôže v súvislosti s týmito postupmi predstavovať dôkaz vlastnej úlohy FEG, ktorá sa odlišuje od úlohy jeho členov.

189 Komisia sa v prvom rade domnieva, že tento odvolací dôvod je neprípustný, pretože sa snaží spochybniť posúdenie skutkových okolností uskutočnené Súdom prvého stupňa.

190 Subsidiárne Komisia tvrdí, že tento odvolací dôvod vychádza z nesprávneho pochopenia napadnutého rozsudku a že je nesprávne sa domnievať, že Súd prvého stupňa založil pripísanie zodpovednosti za tieto zosúladené postupy FEG len na aktoch jeho jednotlivých členov.

191 Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa v bode 236 napadnutého rozsudku dospel k zisteniu, že obe združenia, FEG aj TU, mali v rámci predmetného porušenia osobitné a odlišné úlohy. Na preukázanie spoločnej účasti združenia a jeho členov na tom istom porušení teda postačuje, aby Komisia dokázala v prípade takéhoto združenia existenciu správania sa, ktoré sa odlišuje od správania sa jeho členov. Komisia sa domnieva, že práve takýmto spôsobom postupoval aj Súd prvého stupňa.

192 Okrem toho Komisia tvrdí, že FEG opomína skutočnosť, že podľa Súdu prvého stupňa predmetné zakázané konanie bolo súčasťou jedného porušenia (pozri body 391 a 406 napadnutého rozsudku). Podľa Komisie teda stačí preukázať, že FEG prispelo k realizácii cieľov ním vytvoreného kolektívneho režimu výlučného obchodovania a bolo alebo muselo byť oboznámené so snahami ostatných podnikov zúčastnených na porušení smerujúcimi k rozšíreniu tohto režimu na podniky, ktoré nie sú členmi NAVEG. V bodoch 391 až 393 spomínaného rozsudku Súd prvého stupňa dospel k zisteniu, že Komisia v tomto ohľade uplatnila primerané kritérium.

193 Komisia teda navrhuje, aby bol tento odvolací dôvod zamietnutý ako neprípustný alebo prinajmenšom ako nedôvodný.

Posúdenie Súdnym dvorom

194 V časti, kde FEG v rámci svojho piateho odvolacieho dôvodu namieta právne kritériá, na základe ktorých dospel Súd prvého stupňa k záveru, že rozšírenie kolektívneho režimu výlučného obchodovania možno právoplatne pripísať na zodpovednosť FEG, ako aj odôvodnenie napadnutého rozsudku v tejto súvislosti, je piaty odvolací dôvod prípustný.

195 Ako vyplýva z bodu 213 napadnutého rozsudku, Komisia sa v spornom rozhodnutí domnievala, že FEG a TU sa snažili rozšíriť pôsobnosť gentlemen's agreement na dodávateľov, ktorí neboli zastúpení obchodnými zástupcami alebo dovozcami, ktorí by boli členmi NAVEG. Komisia vychádzala z rôznych prípadov nátlaku pociťovaného dodávateľmi, ako boli podniky Draka Polva, Holec, ABB a Klöckner Moeller (pozri body 53 až 66 a 104 až 106 odôvodnenia sporného rozhodnutia). Komisia taktiež zdôraznila, že FEG sa snažilo rozšíriť kolektívny režim výlučného obchodovania na firmu Philips, dodávateľa elektrotechnického materiálu určeného pre širokú verejnosť.

196 V bode 236 napadnutého rozsudku dospel Súd prvého stupňa k záveru, že žiadne z tvrdení skúmaných Súdom prvého stupňa neumožňuje spochybniť reálnosť skutočností, na ktoré sa Komisia v spornom rozhodnutí odvolávala ako na dôkazy existencie nátlaku uskutočňovaného FEG a TU voči určitým dodávateľom, ktorí nepatrili do NAVEG. Súd prvého stupňa zdôraznil, že za týchto podmienok Komisia správne na základe objektívnych a zhodujúcich sa indícií dospela k zisteniu, že FEG sa na jednej strane snažilo rozšíriť pôsobnosť gentlemen's agreement na dodávateľov, ktorí nepatrili do NAVEG, a na druhej strane, že TU sa zúčastňovala na viacerých krokoch, ktoré viedli k dosiahnutiu tohto cieľa.

197 V tomto prípade je preukázané, že Súd prvého stupňa pristúpil k preskúmaniu osobitnej úlohy, ktorú malo FEG v rozšírení pôsobnosti gentlemen's agreement. Po preskúmaní znenia zápisnice zo správnej rady FEG z 29. januára 1991 a internej správy TU z 12. septembra 1990 Súd prvého stupňa v bode 226 napadnutého rozsudku zdôraznil, že tieto návrhy v podstate predstavujú indície existencie dohody medzi členmi FEG a jeho priamej účasti na realizácii zamýšľaného odvetného opatrenia v dôsledku vstupu CEF na holandský trh.

198 Odkaz na kritérium priamej účasti FEG na úsilí svojich členov s cieľom rozšírenia kolektívneho režimu výlučného obchodovania na tretích dodávateľov je taktiež

uvedený v bode 231 napadnutého rozsudku. V bodoch 227 až 230 tohto rozsudku Súd prvého stupňa preskúmal určitý počet zhodujúcich sa indícií, z ktorých vyplývalo, že členovia FEG sa buď samostatne alebo aj spoločne snažili, aby dodávatelia nepatriaci do NAVEG prevzali záväzky v prospech všetkých členov FEG, takže sa títo dodávatelia mohli oprávnene domnievať, že k týmto krokom došlo pod záštitou FEG alebo s jeho súhlasom.

199 Na základe týchto skutočností dospel Súd prvého stupňa v bode 231 napadnutého rozsudku k záveru, že zo spoločných konaní určitých členov FEG, spomedzi ktorých viacero ich riadiacich pracovníkov bolo členmi správnej rady, vyplývalo, že nekonali vo svojom mene, ale na účet všetkých členov tohto združenia, avšak bez toho, aby pôsobili priamo v jeho mene. Podľa Súdu prvého stupňa mohla Komisia z týchto konaní správne vyvodiť, že FEG prejavilo svoj zámer rozšíriť kolektívny režim výlučného obchodovania na dodávateľov, ktorí nepatrili do NAVEG.

200 Tak ako to zdôraznila generálna advokátka v bode 85 svojich návrhov, Súd prvého stupňa teda vôbec nepovažoval správanie sa FEG za správanie sa jeho členov a najmä správanie sa TU, ale pristúpil k osobitnému posúdeniu účasti tohto združenia na protisúťažnom správaní.

201 Z týchto okolností mohol Súd prvého stupňa oprávnene prevziať zistenia Komisie o účasti FEG na rozšírení kolektívneho režimu výhradného obchodovania. Okrem toho neboli v tomto ohľade zistené žiadne nedostatky v odôvodnení. Piaty odvolací dôvod, na ktorý sa odvolávalo FEG na podporu svojho odvolania, je preto potrebné zamietnuť ako nedôvodný.

*O šiestom odvolacom dôvode založenom na určení dĺžky trvania porušení, za ktoré Komisia pripisuje zodpovednosť FEG*

Argumentácia účastníkov konania

202 FEG namieta proti napadnutému rozsudku z dôvodu, že Súd prvého stupňa zamietol tvrdenia FEG a TU smerujúce proti určeniu dĺžky trvania predmetného porušenia Komisiou. Súd prvého stupňa tým mal porušiť článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ako aj všeobecné zásady práva Spoločenstva v oblasti odôvodnenia súdnych rozhodnutí a proporcionality v súvislosti s výškou pokút.

203 Právna analýza Súdu prvého stupňa nesprávne nerozlišovala medzi rôznymi dotknutými porušeniami a to ani napriek ich rôznorodosti.

204 FEG označuje za nezrozumiteľné vyhlásenie Súdu prvého stupňa v bode 406 napadnutého rozsudku, podľa ktorého porušenia uvedené v tomto bode mali „pokračujúci" charakter. Tvrdí, že Súd prvého stupňa počas určovania dĺžky trvania týchto porušení nezohľadnil skutočnosť, že v tomto prípade neexistoval žiaden „spoločný plán".

205 Komisia v prvom rade uvádza, že šiesty odvolací dôvod sa týka posúdenia skutkových okolností Súdom prvého stupňa a v dôsledku toho je neprípustný.

206 Subsidiárne sa Komisia domnieva, že tento dôvod je založený na nesprávnom pochopení napadnutého rozsudku. V bode 342 tohto rozsudku Súd prvého stupňa výslovne konštatoval spoločný cieľ a koherentnosť oboch porušení vytýkaných FEG,

konkrétne kolektívneho režimu výhradného obchodovania a zosúladených postupov týkajúcich sa stanovenia cien.

207 Komisia preto navrhuje zamietnuť šiesty odvolací dôvod ako neprípustný alebo prinajmenšom ako nedôvodný.

Posúdenie Súdnym dvorom

208 Zo znenia šiesteho odvolacieho dôvodu vyplýva, že FEG v rámci tohto dôvodu len opakuje rovnaké tvrdenia, ktoré uvádzalo v rámci svojho tretieho odvolacieho dôvodu založeného na posúdení Súdom prvého stupňa dôkazu predloženého Komisiou v súvislosti s dĺžkou trvania kolektívneho režimu výhradného obchodovania, ako aj v rámci prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu, týkajúcej sa kvalifikácie zosúladených postupov v oblasti cien ako jedno pokračujúce porušenie. V dôsledku toho je potrebné odkázať na zistenia Súdneho dvora týkajúce sa tretieho odvolacieho dôvodu a prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu, ktoré boli zamietnuté v bodoch 101 a 115 tohto rozsudku.

*O siedmom odvolacom dôvode týkajúcom sa žiadosti o zníženie výšky pokuty*

Argumentácia účastníkov konania

209 Tento odvolací dôvod FEG smeruje proti bodom 436 až 438 napadnutého rozsudku, podľa ktorých neprimeraná dĺžka správneho konania nemôže viesť k podstatnému zníženiu pokuty, ktorá mu bola uložená.

210 FEG sa domnieva, že Súd prvého stupňa tým, že v bode 438 napadnutého rozsudku rozhodol, že FEG a TU nepredložili žiaden dôkaz odôvodňujúci dodatočné zníženie výšky pokuty, ktorá im bola uložená, nesprávne uplatnil článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 alebo prinajmenšom všeobecné zásady práva Spoločenstva v oblasti odôvodnenia súdnych rozhodnutí a proporcionality pri určovaní výšky pokút.

211 FEG vytýka Súdu prvého stupňa, že v bodoch 85 a 436 napadnutého rozsudku stanovil, že Komisia je zodpovedná za neprimeranú dĺžku konania, avšak nezohľadnil túto dĺžku konania na to, aby odôvodnil dodatočné zníženie výšky pokuty.

212 V tomto ohľade Komisia tvrdí, že tento odvolací dôvod je zjavne neprípustný, pretože Súdnemu dvoru neprináleží, aby svojím posúdením nahrádzal posúdenie Súdu prvého stupňa v prípade, keď tento rozhodol o výške pokút uložených podnikom z dôvodu porušenia práva Spoločenstva (pozri rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, bod 614). Okrem toho FEG týmto odvolacím dôvodom namieta proti zisteniu skutkového stavu Súdom prvého stupňa, podľa ktorého porušenie zásady rešpektovania primeranej lehoty nemalo vplyv na možnosť tohto združenia brániť sa.

213 Ďalej Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa skúmal, či osobitné okolnosti tejto veci odôvodňujú zníženie peňažnej pokuty uloženej FEG a v tomto ohľade rozhodol, že takéto zníženie nie je odôvodnené (body 436 až 438 napadnutého rozsudku).

214 Komisia sa preto domnieva, že siedmy odvolací dôvod je zjavne neprípustný alebo prinajmenšom nedôvodný.

215 CEF vo svojich pripomienkach, ktoré predložila v odpovedi na oznámenie o odvolaní, ktoré jej bolo zaslané z dôvodu jej postavenia vedľajšieho účastníka konania na prvom stupni taktiež tvrdí, že siedmy odvolací dôvod nie je prípustný, pretože sa v tomto prípade týka zistenia skutkových okolností Súdom prvého stupňa, ktoré nemôže byť predmetom preskúmania v rámci tohto konania o odvolaní.

216 Subsidiárne sa CEF domnieva, že siedmy odvolací dôvod je nedôvodný.

Posúdenie Súdnym dvorom

217 Je potrebné pripomenúť, že jedine Súd prvého stupňa má právomoc preskúmavať spôsob, akým Komisia v každom osobitnom prípade posudzovala závažnosť

nedovolených správaní. V rámci odvolania je predmetom preskúmania vykonávaného Súdnym dvorom na jednej strane skutočnosť, do akej miery Súd prvého stupňa z právneho hľadiska správne zohľadnil všetky faktory podstatné pre posúdenie závažnosti správania konkretizovaného vo vzťahu k článku 81 ES a článku 15 nariadenia č. 17, a na druhej strane overiť, či Súd prvého stupňa po právnej stránke dostatočne odpovedal na všetky tvrdenia, na ktoré sa odvolával navrhovateľ zrušenia alebo zníženia pokuty (pozri najmä rozsudok Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 128).

218 Ako vyplýva z bodov 152 a 153 sporného rozhodnutia citovaných v bode 9 tohto rozsudku, Komisia znížiac výšku pokút, zohľadnila neprimeranú dĺžku správneho konania, ktorú jej možno pripísať.

219 V bode 438 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zistil, že „Komisia z vlastnej iniciatívy znížila pokutu. Možnosť poskytnúť takéto zníženie pokuty patrí do rámca výkonu právomocí Komisie. Odvolatelia nepredložili žiaden dôkaz, ktorý by odôvodňoval, že Súd prvého stupňa pri výkone svojej súdnej právomoci mohol uložiť dodatočné zníženie výšky pokuty. Z tohto dôvodu nie je možné v tomto ohľade vyhovieť žiadosti odvolateľov".

220 Keďže pri tomto zistení nedošlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu, je potrebné zamietnuť siedmy odvolací dôvod ako nedôvodný.

## O trovách

221 Podľa článku 122 prvého odseku rokovacieho poriadku, ak odvolanie nie je dôvodné alebo ak je dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania. Podľa článku 69 ods. 2 uvedeného rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe článku 118 toho istého rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže FEG nemalo úspech vo svojich odvolacích dôvodoch s výnimkou dôvodu založeného na nedodržaní zásady rešpektovania primeranej lehoty, ktorý bol však v každom prípade zamietnutý Súdnym dvorom, je opodstatnené zaviazať FEG na náhradu trov tohto konania. V súvislosti s trovami viažucimi sa ku konaniu na prvom stupni, ktoré bolo ukončené napadnutým rozsudkom, je potrebné rozhodnúť, že bez ohľadu na jeho čiastočné zrušenie bremeno týchto trov naďalej znáša FEG, a to za podmienok stanovených v bode 2 výroku tohto rozsudku.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol a vyhlásil:

1. **Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev zo 16. decembra 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie/Komisia (T-5/00 a T-6/00) sa ruší len v časti, kde Súd prvého stupňa opomenul v rámci skúmania žalobného dôvodu založeného na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty preskúmať, či neprimeraná dĺžka celého správneho konania, ktorú možno pripísať Komisii Európskych spoločenstiev, vrátane fázy konania predchádzajúcej oznámeniu o výhradách, mohla ovplyvniť budúce**

**možnosti obhajoby Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied.**

2. **V zostávajúcej časti sa odvolanie zamieta.**

3. **Žaloba podaná Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied na Súde prvého stupňa sa v časti, kde je čiastočne založená na odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia zásady rešpektovania primeranej lehoty, zamieta.**

4. **Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied je povinné nahradiť trovy tohto konania. Trovy prvostupňového konania, ktoré skončilo rozsudkom zo 16. decembra 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie/Komisia (T-5/00 a T-6/00), naďalej znáša Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied, a to za podmienok stanovených v bode 2 výroku tohto rozsudku.**

Podpisy